

บทที่ 4

การยึดถือและครอบครองที่ดินโดยหน่วยงานของรัฐ

ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย

1. บทนำ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้พื้นที่ศึกษาในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย และประชากรเป้าหมายในการศึกษาคือ หน่วยงานของรัฐที่ยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยในปัจจุบัน จากการสำรวจในพื้นที่และจากข้อมูลเอกสารพบว่า มีหน่วยงานของรัฐยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย นอกเหนือจากหน่วยงานของส่วนอุทยานแห่งชาติ ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า และส่วนอนุรักษ์ต้นน้ำอยู่ 33 หน่วยงาน (ดูภาคผนวกที่ 17) ในจำนวนนี้ได้ถูกเลือกอย่างเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อนำมาเป็นตัวอย่งในการศึกษาได้ 23 หน่วยงานซึ่งแต่ละหน่วยงานนั้นมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งแตกต่างกันตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหน่วยงาน

ชื่อหน่วยงาน	วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง
1. สถานีวัดความล้นสะเทือน	1. เพื่อตรวจวัดแผ่นดินไหว 2. ศึกษาผลกระทบจากแผ่นดินไหวต่อการก่อสร้างอาคารสูง 3. ศึกษาการเกิดคลื่น Tsunami ในทะเลอันดามัน พร้อมกับแนวรอยเลื่อนในภาคเหนือและภาคตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย
2. สถานีตรวจแผ่นดินไหว	เพื่อตรวจวัดสัญญาณคลื่นแผ่นดินไหว

ตารางที่ 4.1 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหน่วยงาน (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง
3. ค่ายลูกเสือสุเทพ	เพื่อเป็นที่ฝึกอบรมลูกเสือ ยุวกาชาด ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ/ยุวกาชาด และเยาวชน
4. สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 จังหวัดเชียงใหม่	เพื่อเผยแพร่ข่าวสารบ้านเมืองของรัฐบาลและความรู้ความบันเทิงแก่ประชาชน
5. สำนักงานเกษตรภาคเหนือ	1. เพื่อเป็นศูนย์อำนวยการประสานงานพัฒนาการเกษตรแบบผสมผสานในภาค 2. เพื่อเป็นตัวแทนของกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ในการกำกับดูแล สนับสนุน ประสานงานชบวนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของกระทรวงฯ 3. เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารการเกษตรประจำภาค 4. เพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแบบผสมผสานครบวงจรและเกษตรแบบทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม 5. เพื่อเป็นศูนย์กลางให้การสนับสนุนโครงการพิเศษของกระทรวงฯ ที่ดำเนินการในพื้นที่ครอบคลุมหลายจังหวัด 6. เพื่อปฏิบัติการอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย
6. ศูนย์ควบคุมไฟฟ้าภาคเหนือ	ควบคุมไฟฟ้าในท้องที่ภาคเหนือ

ตารางที่ 4.1 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหน่วยงาน (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง
7. สถาบันวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรแม่เหิยะ	1. ใช้เป็นสถานที่ฝึกงานของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ 2. ใช้เป็นสถานที่วิจัยเพื่อการเรียนการสอน 3. ใช้เป็นสถานที่ทำปฐาภิเศษและวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา 4. ใช้เป็นแปลงสาธิต 5. ใช้เป็นสถานที่รวบรวมพันธุ์พืช
8. โครงการควบคุมไฟป่าภูฝิงค์	1. เพื่อถวยความจงรักภักดีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์ 2. เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดไฟไหม้ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย
9. หอดูดาว	เพื่อให้การสนับสนุนการเรียน การสอน และการวิจัยตลอดจนการบริการวิชาการแก่ชุมชนทางด้านดาราศาสตร์
10. สถานีเครื่องส่ง โทรทัศน์ อ.ส.ม.ท. (ช่อง 3 และ 9)	เพื่อขยายขอบเขตการให้บริการวิทยุกระจายเสียงและการให้บริการวิทยุโทรทัศน์และเพื่อเสริมสร้างงานประชาสัมพันธ์ของรัฐให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ
11. โรงเรียนสังวาลย์วิทยา	เพื่อเป็นสถานศึกษาของเด็กนักเรียนที่อยู่ในหมู่บ้านดอยสุเทพ หมู่ที่ 9 หมู่บ้านป่าไม้ หมู่บ้านภูฝิงค์ พระตำหนักภูฝิงค์ หมู่ที่ 12 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ตารางที่ 4.1 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหน่วยงาน (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง
12. สถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ช่อง 11	เพื่อเป็นสถานที่ตั้งเครื่องส่งโทรทัศน์
13. สวนชินโคนา	1. เพื่ออนุรักษ์แหล่งแม้นพันธุ์พืชสมุนไพรชนิดชินโคนาและเพื่อการศึกษาวิจัยและพัฒนายาแก้ไข้มาลาเรีย 2. ขยายพันธุ์ สืบพันธุ์และส่งเสริมการปลูก
14. กองรักษาการณ สภ.ต.ภูฝิงค์	1. เพื่อดูแลและรักษาความปลอดภัยแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์ 2. เพื่อดูแลและรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป
15. สถานีวิจัยดอยขุย	1. เพื่อดำเนินการวิจัยหาไม้ผลเขตหนาวที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศในที่สูงของประเทศไทยเพื่อทดแทนการปลูกพืชของชาวไทยภูเขาอันเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดปัญหาเสียดินที่ร้ายแรง 2. เพื่อป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าและเป็นการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารอันเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ 3. เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการเกษตร 4. เพื่อปรับปรุงการใช้ที่ดินที่ถูกทำลายในสภาพบนภูเขาให้กลับเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อประเทศชาติ 5. เพื่อสนับสนุนงานโครงการหลวง

ตารางที่ 4.1 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหน่วยงาน (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง
16. สถานีวิจัยลุ่มน้ำห้วยคอกม้า	ทำการวิจัยเพื่อนำความรู้ไปสอนและประยุกต์ทางด้าน อุทกวิทยาป่าไม้ การอนุรักษ์ดินและน้ำ การจัดการลุ่มน้ำ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพื้นที่สูงที่เป็นต้นน้ำลำธาร
17. กองร้อยถวายความปลอดภัย ตำรวจตระเวนชายแดน 93	เพื่อรักษาความปลอดภัยแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์
18. โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 1	เพื่อเป็นสถานศึกษาของเด็กนักเรียนที่อยู่ในหมู่บ้านแม้ว ดอยปูยและหมู่บ้านใกล้เคียง
19. สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการ เกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยน	เพื่อศึกษา ค้นคว้า ทดลองการเกษตรที่สูง
20. โรงเรียนศรีเนห์รู	เพื่อเป็นสถานศึกษาของเด็กนักเรียนที่อยู่ในหมู่บ้านแม้ว ขุนช่างเคี่ยนและหมู่บ้านใกล้เคียง
21. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบ้านแม่ สาใหม่	1. เพื่อพัฒนาปรับปรุงหน่วยดอยแม่สาใหม่ของฝ่ายพัฒนา เกษตรที่สูง สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตรให้ เหมาะสมและผลิตเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์ที่เหมาะสมที่จะ ปลูกบนที่สูง เพื่อส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกทดแทนฝิ่น 2. เพื่อส่งเสริมให้ปลูกไม้ผลเมืองหนาวและกาแฟเป็น ไม้หลักให้เป็นรายได้ถาวรของชาวเขา

ตารางที่ 4.1 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหน่วยงาน (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง
	3. เพื่อปรับปรุงพันธุ์ผักและส่งเสริมให้ชาวเขาผลิตเมล็ดพันธุ์ผักสำหรับขยายเป็นพันธุ์ปลูก 4. เพื่อปรับปรุงพันธุ์ผักกึ่งหนาวบางชนิดให้สามารถปลูกนอกฤดูฝนสำหรับส่งเสริมปลูกตามดอย 5. ส่งเสริมและแนะนำให้ชาวเขารู้จักเทคโนโลยีแผนใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของข้าวไร่และข้าวนาดำ 6. เพื่อสาธิตและส่งเสริมให้ชาวเขารู้จักวิธีการใช้พื้นที่สำหรับการเกษตรถูกต้องตามหลักวิชาการ 7. เพื่อใช้เป็นแปลงสาธิตการปลูกพืชบนที่สูงสำหรับอบรมชาวเขาและเป็นที่ฝึกงานของนักศึกษา
22. โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7	เพื่อเป็นสถานศึกษาของเด็กนักเรียนที่อยู่ในหมู่บ้านแม่สาใหม่และหมู่บ้านใกล้เคียง
23. หน่วยพัฒนาและส่งเสริมชาวเขاب้านแม่สาใหม่	1. เพื่อส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจทดแทนการปลูกฝิ่นและมีรายได้เพียงพอ 2. ปรับปรุงพื้นที่ไร่เลื่อนลอยให้สามารถใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อย่างเต็มที่ 3. เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของชาวเขาให้ดีขึ้นด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เหมาะสม

เนื่องจากอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยแต่เดิมก่อนถูกประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติ นั้นได้มีสภาพเป็นเขตหวงห้ามที่ดินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 และป่าสงวนแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 ดังนั้นการนำเสนอผลการศึกษาก็แยกออกเป็น 3 ช่วงในแต่ละวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ

ช่วงที่ 1 ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเขตหวงห้ามที่ดิน (พ.ศ. 2492-2506)

ช่วงที่ 2 ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นป่าสงวนแห่งชาติ (พ.ศ. 2507-2523)

ช่วงที่ 3 ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นอุทยานแห่งชาติ (พ.ศ. 2524 ถึง 2536)

2. การเปลี่ยนแปลงการยึดถือและครอบครองที่ดินโดยหน่วยงานของรัฐในเขตอุทยานแห่งชาติ ดอยสุเทพ-ปุย

ช่วงที่ 1 ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเขตหวงห้ามที่ดิน (พ.ศ. 2492-2506)

ในช่วงเวลานั้นนอกจากสถานีวิจัยภาคเหนือ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบเขตหวงห้ามที่ดินแล้วยังมีหน่วยงานของรัฐอีก 4 หน่วยงานที่เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินดังแสดงในตารางที่ 4.2

เป็นที่น่าสังเกตว่าหน่วยงานที่เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตหวงห้ามที่ดินทั้ง 4 แห่งนี้เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินหลังการจัดตั้งสถานีวิจัยภาคเหนือถึง 10 ปี และหลังปี พ.ศ. 2500 ทั้งสิ้นโดยโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 1 ได้รับการจัดตั้งโดยตำรวจตระเวนชายแดนตามนโยบายส่งเสริมการศึกษาชาวเขา ปัจจุบันโรงเรียนได้ถูกโอนไปสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนสถานีวัดความสั่นสะเทือน เดิมรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้จัดสร้างขึ้นแต่ได้โอนให้รัฐบาลไทยเมื่อปี พ.ศ. 2519 สำหรับอีก 2 หน่วยงานนั้นได้รับการจัดตั้งโดยต้นสังกัดปัจจุบัน (ดูตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 4.2 หน่วยงานที่จัดตั้งในช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเขตหวงห้ามที่ดิน
(พ.ศ.2492-2506)

ชื่อหน่วยงาน	พิกัด UTM	ปีที่จัดตั้ง (พ.ศ.)	พื้นที่ยึดถือและครอบครองปัจจุบัน (ไร่/งาน/ตารางวา)
1. โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 1	MA883803	2502	5/3/90(5/1/22) ¹
2. สถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ช่อง 11	MA912798	2505	4/0/00
3. สถานีวัดความสิ้นสะเทือน	MA942808	2505 (2519) ²	21/0/00(2/0/34) ¹
4. สถานีตรวจแผ่นดินไหว	MA940806	2506	4/0/00
		รวม	34/3/90

หมายเหตุ : 1 ข้อมูลจากต้นสังกัด ซึ่งแตกต่างจากที่ได้รับจากแบบสอบถาม

2 ปีที่ได้รับโอนจากสหรัฐอเมริกา

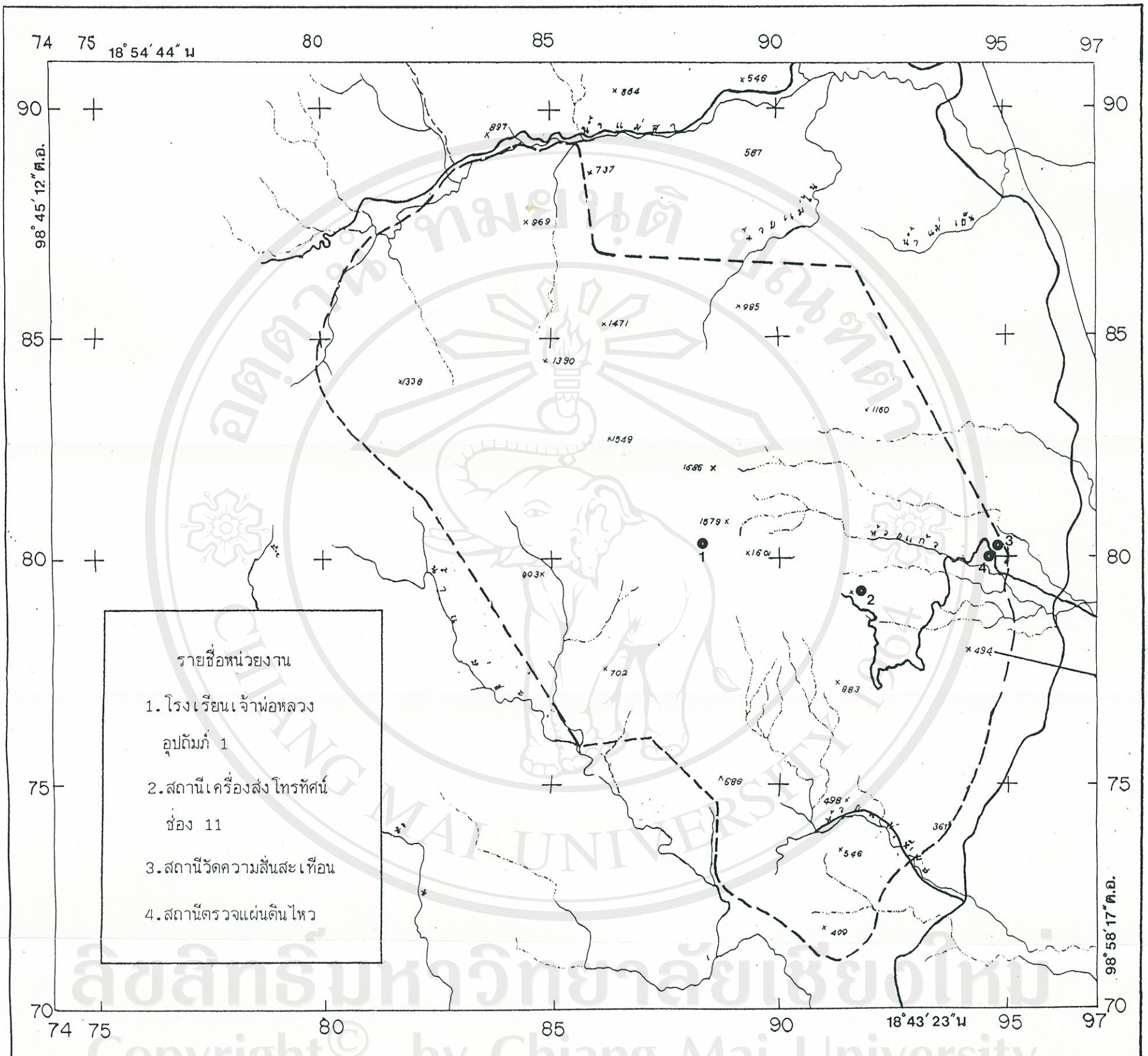
สำหรับที่ตั้งของหน่วยงานทั้ง 4 แห่งนั้น จากแผนที่ 4.1 และตารางที่ 4.2 จะเห็นว่า สถานีวัดความล้นสะเทือนและสถานีตรวจแผ่นดินไหวตั้งใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่มากที่สุด โดยตั้งอยู่เชิงดอยสุเทพทางทิศตะวันออกติดกับถนนศรีวิชัย ส่วนสถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ช่อง 11 และโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 1 อยู่ลึกขึ้นไปบนดอยสุเทพโดยสถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ช่อง 11 ตั้งอยู่สุดถนนศรีวิชัย (ในช่วงนั้น) และโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 1 ตั้งอยู่ในหมู่บ้านแมวดอยปุย ซึ่งในช่วงเวลานั้นยังไม่มีถนนเข้าไปถึง

พื้นที่ที่ยึดถือและครอบครองของทั้ง 4 หน่วยงาน ในปัจจุบันจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและแบบสอบถามพบว่า มีรวมกัน 34 ไร่ 3 งาน 90 ตารางวา (ดูตารางที่ 4.2) หรือร้อยละ 0.04 ของพื้นที่เขตหวงห้ามที่ดิน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและจากต้นสังกัดแตกต่างกันอยู่ 2 หน่วยงานคือ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 1 แตกต่างกันอยู่ 3 งาน 90 ตารางวา และสถานีวัดความล้นสะเทือน แตกต่างกันอยู่ 18 ไร่ 3 งาน 66 ตารางวา สำหรับสถานีวัดความล้นสะเทือนนั้นเดิมมีพื้นที่ 2 ไร่ 34 ตารางวา แต่ปัจจุบันคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติได้อนุมัติโครงการของกรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือให้ใช้พื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 21 ไร่ เพื่อขยายพื้นที่สถานี โดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกาจะให้เงินอุดหนุนในโครงการขยายสถานีนี้ 600 ล้านบาท (ชมรมเพื่อเชียงใหม่, 2534) ส่วนพื้นที่ที่หน่วยงานทั้ง 4 แห่งยึดถือและครอบครองแต่เดิมนั้น จากการตรวจสอบจากภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2495 (ดูแผนที่ 4.4) พบว่า พื้นที่ดังกล่าวโดยรอบที่ตั้งของหน่วยงานเป็นป่าไม้ทั้งสิ้น ยกเว้นบริเวณพื้นที่ของโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 1 ซึ่งมีพื้นที่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรบางส่วน

ช่วงที่ 2 ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นป่าสงวนแห่งชาติ (พ.ศ. 2507-2523)

ในช่วงเวลานี้มีหน่วยงานของรัฐเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นจำนวนมากเกือบ 4 เท่าของหน่วยงานที่เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตหวงห้ามที่ดิน หน่วยงานดังกล่าวได้แก่หน่วยงานดังปรากฏในตารางที่ 4.3

All rights reserved

แผนที่ 4.1 ที่ตั้งของหน่วยงานที่จัดตั้งในช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุย เป็นเขตหวงห้ามที่ดิน (ปี พ.ศ. 2492-2506)

--- แนวเขตหวงห้ามที่ดิน
 ——— ถนน

1000 500 0 1000 2000 3000 4000
 เมตร

● ที่ตั้งของหน่วยงาน
 xxxx จุดระดับความสูง (เมตร)
 〰 ทางการน้ำ

ที่มา : จากการสำรวจ

อ้างอิง base map จากแผนที่ RTSD-1 L7017 ระวัง 4746I และ RTSD-1 L7017 ระวัง 4746II

ตารางที่ 4.3 หน่วยงานที่จัดตั้งในช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นป่าสงวนแห่งชาติ (พ.ศ.2507-2523)

ชื่อหน่วยงาน	พิกัด UTM	ปีที่จัดตั้ง (พ.ศ.)	พื้นที่จัดตั้งและครอบครองปัจจุบัน (ไร่/งาน/ตารางวา)
.สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรแม่เหิยะ	MA 930740	2509	1,293/0/00
.สถานีวิจัยดอยปุย		2509	192/0/00(192/3/22.2) ¹
- สวนบวกห้า	MA 893794		39/0/00
- สวนสองแสน	MA 888794		119/0/00 (119/2/2.5) ¹
- สวนสันกุ	MA 886819		9/0/00 (9/1/19.7) ¹
- สวนบุญรอด	MA 883815		25/0/00
.สถานีวิจัยลุ่มน้ำห้วยคอกม้า	MA 892794	2510	628/0/00
.กองรักษาการณ์ สก.ต.ภูผิงค์	MA 897787	2511	0/1/80
.โรงเรียนสังวาลย์วิทยา	MA 913797	2513 (2521) ¹	8/3/00
.โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7	MA 850857	2513	2/2/10
.สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยน		2513 (2515) ⁴	500/0/00(512/0/00) ¹
- ไร่ห อ	MA 897827		250/0/00 (262/0/00) ¹
- ไร่ห บี	MA 886837		250/0/00
.สำนักงานเกษตรภาคเหนือ	MA 948775	2515	575/0/00
- โครงการ	MA 928722		2,519/0/00
.โรงเรียนศรีเนห์รู	MA 902836	2517	8/0/00(7/1/99) ¹

ตารางที่ 4.3 หน่วยงานที่จัดตั้งในช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นป่าสงวนแห่งชาติ (พ.ศ.2507-2523) (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	พิกัด UTM	ปีที่จัดตั้ง (พ.ศ.)	พื้นที่ยึดถือและครอบครองปัจจุบัน (ไร่/งาน/ตารางวา)
1. หน่วยงานและสงเคราะห์ชาว เชาบ้านแม่สาใหม่	MA 851855	2517	9/0/00
2. สวนหินโคนา	MA 912795	2519 (2481) ³	8/0/00
3. หอดูดาว	MA 924770	2519	4/0/00
4. กองร้อยถวายความปลอดภัย ต.ช.ต.93	MA 894796	2521	15/0/05
5. ค่ายลูกเสือสุเทพ	MA 943818	2521	36/2/35
6. สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7	MA 945787	2522	18/0/00
		รวม	5,817/1/30

- หมายเหตุ : 1 ข้อมูลจากต้นสังกัดซึ่งแตกต่างจากที่ได้รับจากแบบสอบถาม
- 2 มีที่ตั้งอยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2513 บริเวณคณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่โดยใช้ชื่อว่า "ศูนย์วิจัยเกษตรภาคเหนือ" ต่อมาย้ายที่
ตั้งมา ณ ที่ตั้งปัจจุบันและเปลี่ยนชื่อเป็น "สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ภาค
เหนือ" เมื่อปี พ.ศ. 2515 และใช้ชื่อ "สำนักงานเกษตรภาคเหนือ" เมื่อปี
พ.ศ. 2530
- 3 ปีแรกที่เริ่มมีการปลูกและรวบรวมพันธุ์หินโคนาในบริเวณที่ตั้งปัจจุบัน
- 4 ปีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โอนให้คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ดำเนินการต่อไป

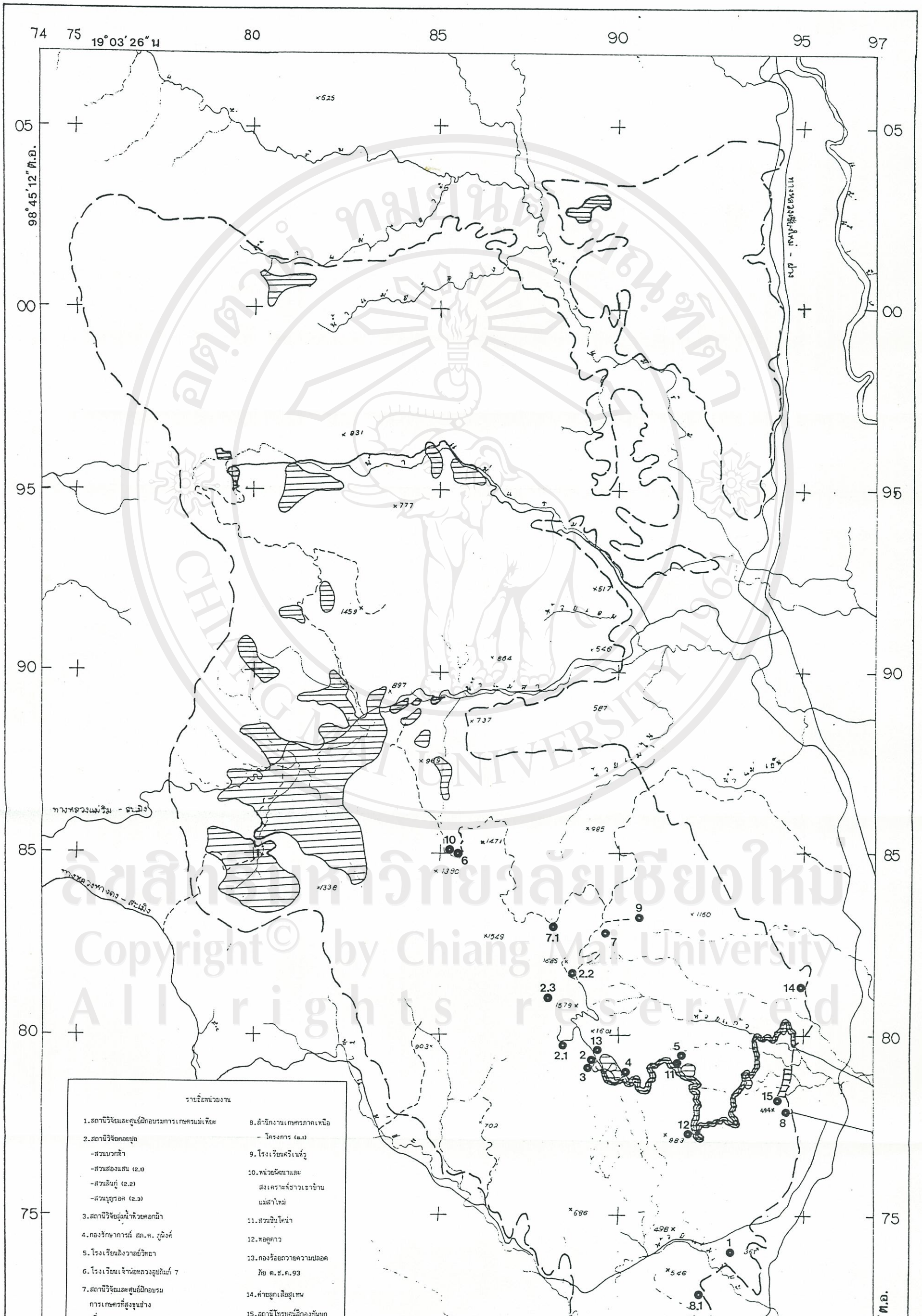
เป็นที่น่าสังเกตอีกเช่นกันว่าช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นป่าสงวนแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 ถึง 2523 นั้นมีหน่วยงานเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินเกือบทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 ถึง 2522 โดยบางปีมีหน่วยงานเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติถึง 3 หน่วยงาน หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้จัดตั้งขึ้นโดยต้นสังกัดในปัจจุบัน (ดูตารางที่ 1.1) ยกเว้น สถานีวิจัยดอยปุยจัดตั้งโดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ต่อมาได้โอนไปสังกัดสถาบันวิจัยและพัฒนา แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เมื่อปี พ.ศ. 2521 และสำนักงานโครงการจัดตั้งสถาบันคั้นควาและพัฒนา ระบบเกษตรในเขตวิภกต (สกว.) เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2534 ตามลำดับ (สถานีวิจัยดอยปุย, 2535) โรงเรียนสังวาลย์วิทยาจัดตั้งตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีแทนโรงเรียนวัดพระธาตุดอยสุเทพเดิมซึ่งคับแคบโดยใช้ชื่อครั้งแรกว่า "โรงเรียนศรี-สังวาลย์" ต่อมาได้โอนไปสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2521 และเปลี่ยนชื่อเป็นชื่อในปัจจุบัน โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 ได้รับการจัดตั้งโดยตำรวจตระเวนชายแดนตามนโยบายส่งเสริมการศึกษาชาวเขา ปัจจุบันได้โอนไปสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนศรีเนห์รุ ได้รับการจัดตั้งโดยสมาคมพ่อค้าชาวอินเดีย ในจังหวัดเชียงใหม่ (โรงเรียนศรีเนห์รุ, ม.ป.ป.) ปัจจุบันสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่เช่นกัน สำหรับสำนักงานเกษตรภาคเหนือนั้นแต่เดิมมีที่ตั้งอยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติแต่ได้ย้ายเข้ามาตั้งในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยสุเทพตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2515 และสถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยนแต่เดิมเป็นพื้นที่โครงการปลูกพืชทดแทนผืนขององค์การสหประชาชาติกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) แต่ได้โอนให้คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2515

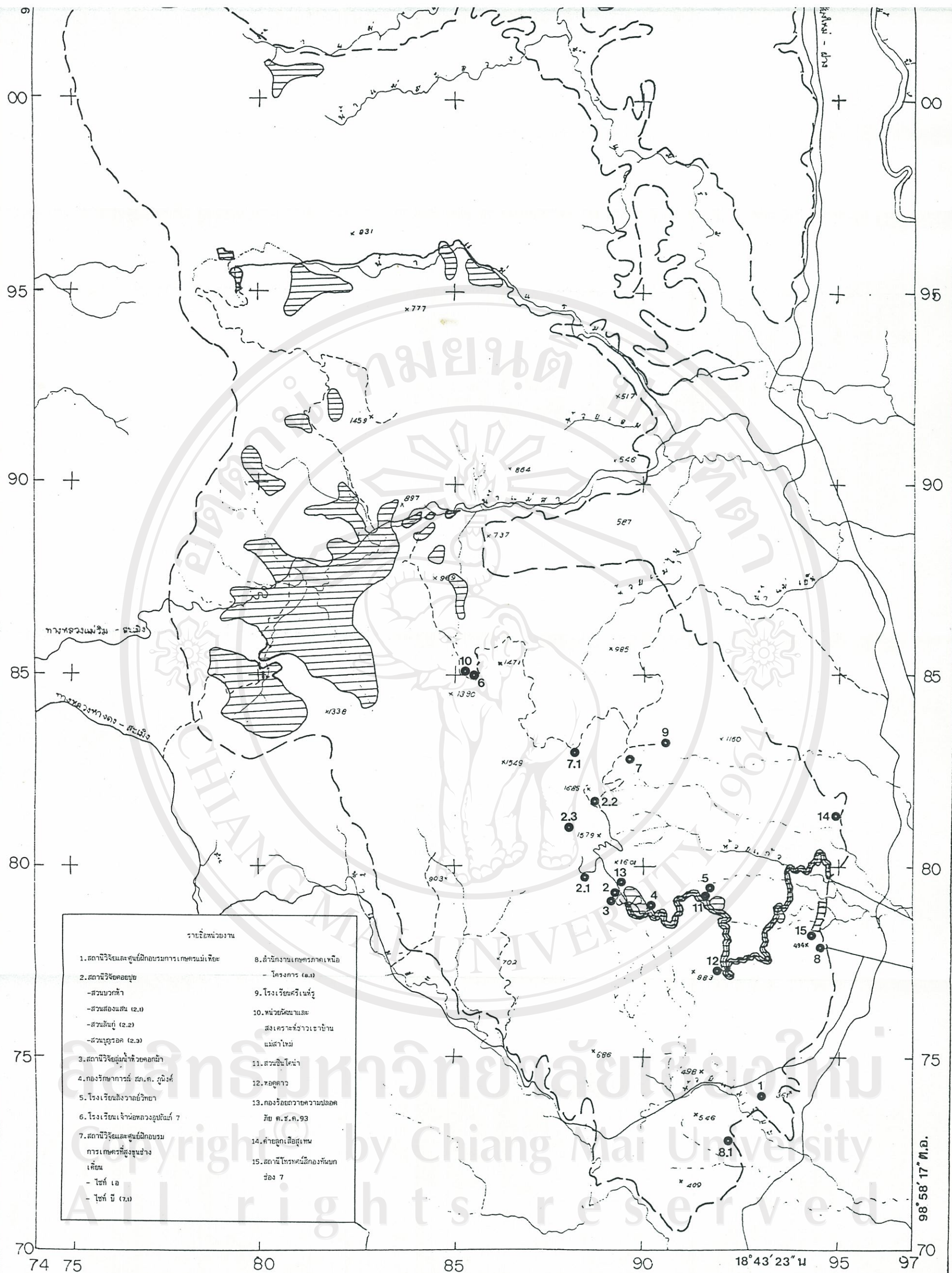
หน่วยงานทั้ง 15 หน่วยงานที่เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติเหล่านี้มีที่ตั้งกระจายอยู่ทางทิศตะวันออกของดอยสุเทพเป็นส่วนใหญ่โดยตั้งอยู่เชิงดอยใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่ 4 หน่วยงานได้แก่ สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรแม่เหียะ สำนักงานเกษตรภาคเหนือ ค่ายลูกเสือสุเทพ และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ส่วนที่เหลือมีที่ตั้งกระจายไปตามแนวถนนศรีวิชัย และบริเวณรอบพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ สำหรับสถานีวิจัยดอยปุยซึ่งมีหน่วยงานย่อยอีก 3 แห่งคือ สวนสองแสน สวนลั่นกู่ และสวนบุญรอดนั้น ทั้ง 3 แห่งนี้มีที่ตั้งลึกเข้า

ไปในใจกลางของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติโดยทุกแห่งมีการตัดถนนเข้าไปถึง นอกจากนั้นยังมีอีก 2 หน่วยงานที่มีที่ตั้งอยู่ใจกลางพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ คือ สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยน (ทั้งไซท์ เอ และ บี) และโรงเรียนศรีเนห์รุซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน สำหรับอีก 2 หน่วยงานคือ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 และหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขаб้านแม่สาใหม่ที่มีที่ตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้านแม่สาใหม่ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอแม่ริมและเข้าถึงได้ด้วยถนนจากบ้านโป่งแยงนอก (ดูแผนที่ 4.2 และตารางที่ 4.3)

พื้นที่ที่ 15 หน่วยงานดังกล่าวยึดถือและครอบครองอยู่ในปัจจุบันมีจำนวนรวมกันถึง 5,817 ไร่ 1 งาน 30 ตารางวาหรือร้อยละ 2.53 ของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยสุเทพซึ่งนับว่ามีจำนวนมากทีเดียว เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะในช่วงเวลานี้มีหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ทางด้านการเกษตรเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินหลายหน่วยงานซึ่งจากลักษณะงานแล้วจำเป็นต้องใช้พื้นที่เป็นจำนวนมาก เพื่อการทดลองทางการเกษตร และก็เช่นกันว่าข้อมูลจากแบบสอบถามและจากต้นสังกัดยังมีการให้ตัวเลขแตกต่างกันอยู่แต่ก็แตกต่างกันไม่มากนัก ได้แก่ ข้อมูลของ 1. สถานีวิจัยดอยสุเทพแตกต่างกันอยู่ 3 งาน 22.2 ตารางวา 2. สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยนแตกต่างกันอยู่ 12 ไร่ เป็นที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้จากหน่วยงาน ณ ที่ตั้งจะมีจำนวนพื้นที่น้อยกว่าที่ได้จากต้นสังกัดอยู่ 2 หน่วยงาน คือ สถานีวิจัยดอยสุเทพและสถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยน ในขณะที่ข้อมูลที่ได้จากโรงเรียนศรีเนห์รุกลับมีจำนวนพื้นที่มากกว่าที่ได้ข้อมูลจากต้นสังกัด

สำหรับพื้นที่บริเวณที่หน่วยงานทั้ง 15 หน่วยงานยึดถือและครอบครองแต่เดิมนั้น จากการตรวจสอบจากภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2510 (ดูแผนที่ 4.5) พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ที่หน่วยงานยึดถือและครอบครองอยู่มีสภาพเป็นป่าไม้ และมีพื้นที่บางแห่งของหน่วยงานที่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ได้แก่ สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรแม่เหียะ สถานีวิจัยดอยสุเทพในบริเวณสวนสองแสนและสวนบุญรอด โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยน โรงเรียนศรีเนห์รุ และหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาบ้านแม่สาใหม่นอกจากนั้นยังมีพื้นที่บางแห่งของหน่วยงานที่เป็นพื้นที่แหล่งชุมชนหรือหมู่บ้าน ได้แก่ สถานีวิจัยดอยสุเทพในบริเวณสวนบวักห้า สถานีวิจัยลุ่มน้ำห้วยคอกม้า และกองรักษาการณ์ สก.ต.ภูฝิงค์

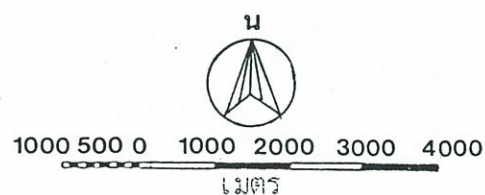

แผนที่ 4.2 ที่ตั้งของหน่วยงานที่จัดตั้งในช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นป่าสงวนแห่งชาติ

(ปี พ.ศ. 2507-2523)

- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ
- ถนน
- - - ทางลำลอง

- ที่ตั้งของหน่วยงาน
- * 777 จุดระดับความสูง (เมตร)
- ทางน้ำ
- แนวเขตพื้นที่กันออก

ที่มา : จากการสำรวจ

อ้างอิง base map จากแผนที่ RTSD-1 L7017 ระวัง 4747II, RTSD-1 L7017

ช่วงที่ 3 ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นอุทยานแห่งชาติ (พ.ศ.2524 ถึง 2536)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เป็นต้นมามีหน่วยงานเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินใน

เขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยเพียง 4 หน่วยงานเท่านั้น ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 หน่วยงานที่จัดตั้งในช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นอุทยานแห่งชาติ (พ.ศ.2524-2536)

ชื่อหน่วยงาน	พิกัด UTM	ปีที่จัดตั้ง (พ.ศ.)	พื้นที่ยึดถือและครอบครองปัจจุบัน (ไร่/งาน/ตารางวา)
.ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบ้านแม่ สาใหม่	MA 845875	2524 (2525) ¹	100/0/00
.ศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือ	MA 948754	2525	30/0/00
.โครงการควบคุมไฟป่าภูผิงค์	MA 930784	2525 (2535) ²	30/0/00 ³
.สถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ อ.ส.ม.ท.(ช่อง 3 และ 9)	MA 914795	2530	1/0/00
		รวม	131/0/0 ⁴

หมายเหตุ : 1 ข้อมูลจากต้นสังกัดซึ่งแตกต่างจากที่ได้รับจากแบบสอบถาม

2 ปีที่สืบเปลี่ยนสำนักงานกับศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือไปตั้งที่ กม.9 ถ.ศรีวิชัย

3 เป็นพื้นที่เดียวกับกับศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือ

4 ไม่นับรวมพื้นที่ของ โครงการควบคุมไฟป่าภูผิงค์ เพราะใช้พื้นที่เดียวกับศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือ

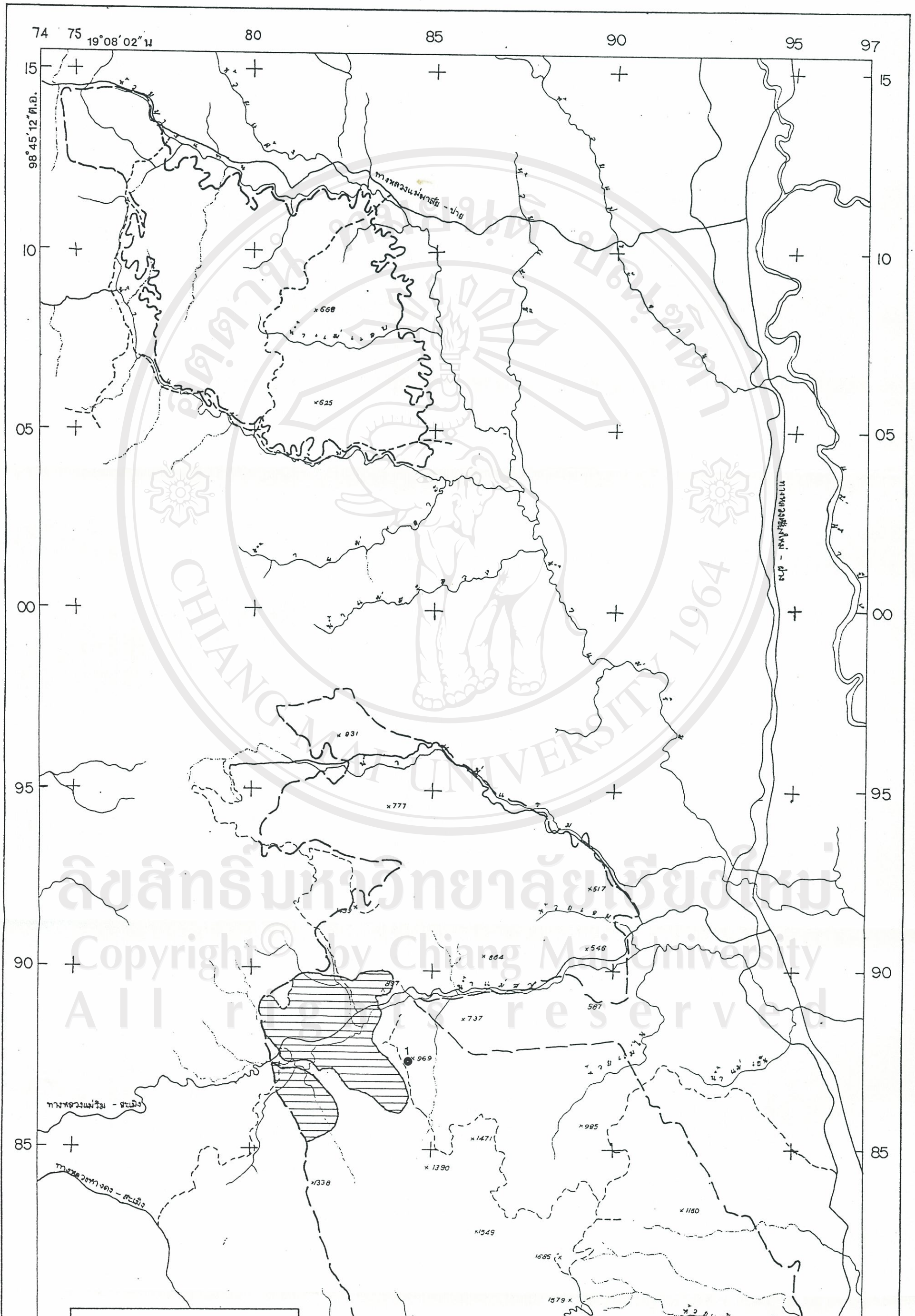
จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นหน่วยงานที่เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยได้เข้าไปยึดถือและครอบครองในช่วงปีแรก ๆ ของการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติในปี พ.ศ. 2524 และ 2525 และได้เว้นช่วงออกไปอีก 5 ปีถึงได้มีการยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยอีกครั้งหนึ่ง

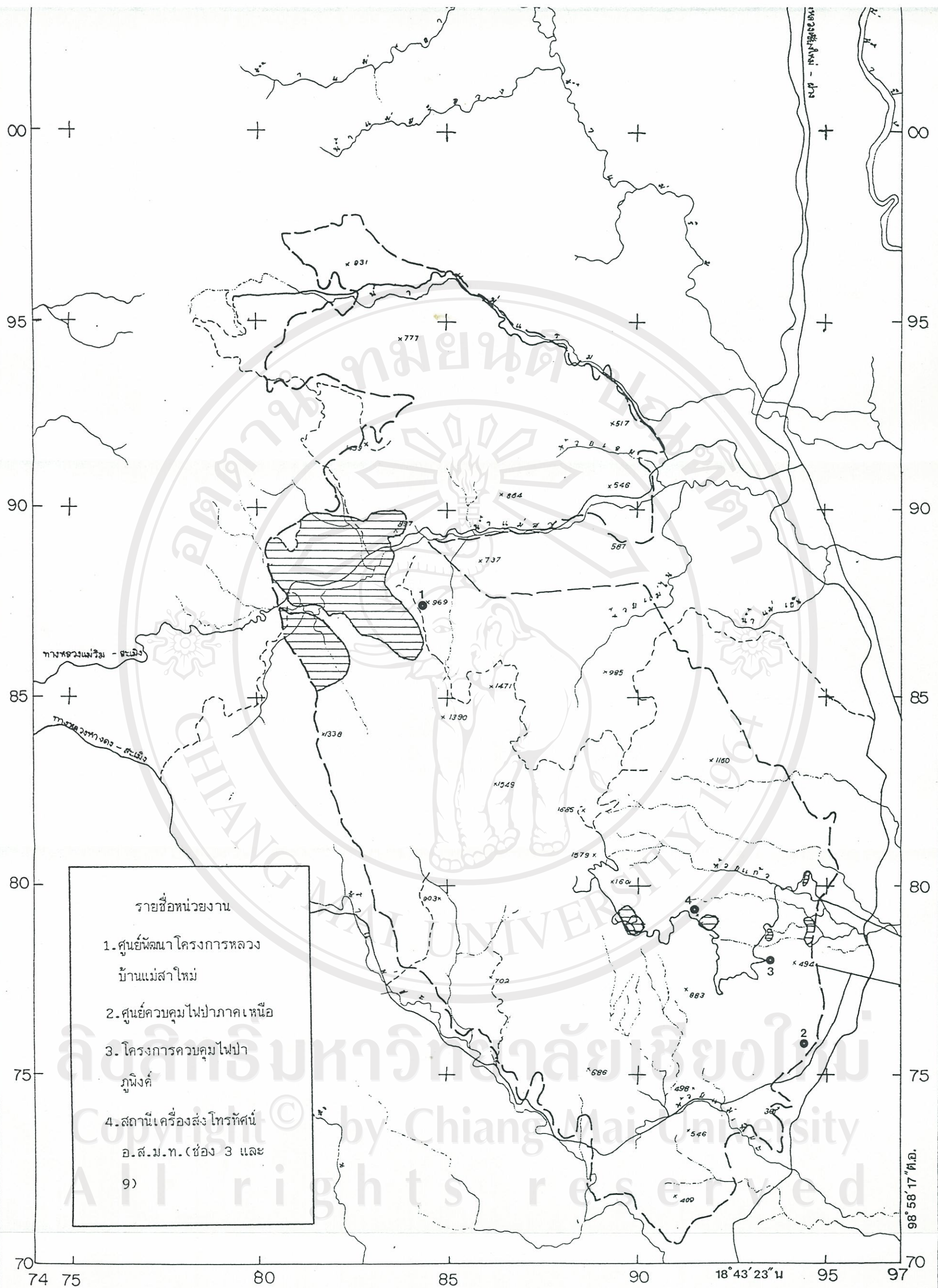
หน่วยงานที่ยึดถือและครอบครองที่ดินในช่วงเวลานี้ได้รับการจัดตั้งโดยต้นสังกัดปัจจุบันวันแต่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบ้านแม่สาใหม่ซึ่งแต่เดิมคือ สถานีทดสอบและขยายพันธุ์พืชเมืองหนาวดอยแม่สาใหม่ซึ่งจัดตั้งโดยสถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร ต่อมาได้โอนให้ต้นสังกัดปัจจุบันดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 (สำนักงานโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ม.ป.ป.) สำหรับโครงการควบคุมไฟป่าภูผิงค์นั้นได้รับการจัดตั้งเมื่อปีงบประมาณ 2524 โดยที่ตั้งเดิมอยู่ที่บ้านร่ำเปิง ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ต่อมาได้สืบเปลี่ยนสำนักงานกับศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือไปตั้งที่ กม.ที่ 9 ถนนศรีวิชัย ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ในปีงบประมาณ 2535

การกระจายที่ตั้งของสำนักงานของทั้ง 4 หน่วยงานดังกล่าวมี 2 หน่วยงานที่มีที่ตั้งอยู่ตามแนวถนนศรีวิชัย คือ โครงการควบคุมไฟป่าภูผิงค์ และสถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ อ.ส.ม.ท. (ช่อง 3 และ 9) มี 1 หน่วยงานที่มีที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเชิงดอยสุเทพใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่ คือ ศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือและอีก 1 หน่วยงานที่มีที่ตั้งอยู่บริเวณบ้านแม่สาใหม่ (ดูแผนที่ 4.3 และตารางที่ 4.4)

จำนวนพื้นที่ที่หน่วยงานทั้ง 4 หน่วยงานยึดถือและครอบครองอยู่ในปัจจุบันมีรวมกัน 131 ไร่ ซึ่งนับว่ามีจำนวนน้อยเพราะไม่ถึงร้อยละ 0.1 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย เป็นที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งว่าข้อมูลจำนวนพื้นที่ที่ยึดถือและครอบครองของหน่วยงานทั้ง 4 แห่งที่ได้จากหน่วยงาน ณ ที่ตั้งและจากต้นสังกัดไม่ได้มีความขัดแย้งกันเลยแต่สำหรับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบ้านแม่สาใหม่นั้น สำนักงานโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ (ม.ป.ป.) มิได้ให้ข้อมูลจำนวนพื้นที่ของสถานี/ศูนย์ไว้แต่ได้ให้จำนวนพื้นที่โครงการทั้งหมดว่ามี 3,000 ไร่ ส่วนศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือและโครงการควบคุมไฟป่าภูผิงค์ใช้พื้นที่เดียวกันเพียงแต่จุดที่ตั้งของสำนักงานอยู่ต่างสถานที่กันเท่านั้น

และถ้าเช่นนั้นก็พื้นที่บริเวณหน่วยงานทั้ง 4 แห่งยึดถือและครอบครองอยู่แต่เดิมเป็นพื้นที่ป่าไม้วันแต่บริเวณพื้นที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบ้านแม่สาใหม่ซึ่งจากการตรวจสอบด้วยภาพถ่ายทางอากาศ (ดูแผนที่ 4.5) ปี พ.ศ. 2510 พบว่าบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ทำการเกษตรมาก่อน

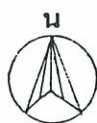

แผนที่ 4.3 ที่ตั้งของหน่วยงานที่จัดตั้งในช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นอุทยานแห่งชาติ

(ปี พ.ศ. 2524-2536)

- แนวเขตอุทยานแห่งชาติ
- ถนน
- - - ทางลำลอง

1000 500 0 1000 2000 3000 4000
เมตร

- ที่ตั้งของหน่วยงาน
- x xxx จุดระดับความสูง (เมตร)
- ~ ทางน้ำ
- ▨ แนวเขตพื้นที่กันออก

ที่มา : จากการสำรวจ

3. สาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดิน โดยหน่วยงานของรัฐในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย

ช่วงที่ 1 ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเขตหวงห้ามที่ดิน (พ.ศ.2492-2506)

จากข้อคำถามถึงสาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ซึ่งแต่เดิมในช่วงปี พ.ศ.2492-2506 คือ เขตหวงห้ามที่ดิน นั้นพบว่า 4 หน่วยงานที่เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในช่วงเวลาที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเขตหวงห้ามที่ดินมีสาเหตุแตกต่างกันดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 สาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตหวงห้ามที่ดิน

ชื่อหน่วยงาน	สาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดิน
1. โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 1	เพื่อส่งเสริมให้เด็กชาวเขาได้รับการศึกษา
2. สถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ช่อง 11	เพื่อตั้งสถานีถ่ายทอดสัญญาณโทรทัศน์จากส่วนกลาง
3. สถานีวัดความสั่นสะเทือน	พื้นที่มีหินแข็งเหมาะในการฝังเครื่องมือและอุปกรณ์การตรวจวัดแผ่นดินไหว
4. สถานีตรวจแผ่นดินไหว	เป็นบริเวณห่างไกลจากคลื่นรบกวนและอยู่ในตำแหน่งที่รองรับกับเครือข่ายของสถานีอื่น ๆ ทั่วโลก

จากตารางดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า มีหน่วยงานถึง 3 หน่วยงานที่มีสาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินที่เป็นสาเหตุทางเทคนิคของการปฏิบัติงาน หน่วยงานดังกล่าวคือ สถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ช่อง 11 ซึ่งจำเป็นต้องใช้พื้นที่สูงเพื่อผลต่อการรับและส่งสัญญาณโทรทัศน์

สถานีวัดความล้นสะเทือน และสถานีตรวจแผ่นดินไหว ซึ่งทั้ง 2 หน่วยงานจำเป็นต้องใช้พื้นที่ที่มีหินแข็ง สบงเจียบและไรค์ล้นรบกวน แต่จากสาเหตุต่าง ๆ ข้างต้นก็น่าจะมีส่วนที่สำคัญต่อการที่หน่วยงานทั้ง 4 แห่งจะเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตหวงห้ามที่ดินป่าดอยสุเทพ-ปุย ดังนั้นจึงต้องมีปัจจัยที่สนับสนุนหรือมีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินดังกล่าวแบ่งอยู่

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตหวงห้ามที่ดิน โดยหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นในช่วงเวลานั้น จากการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลหลายด้านและจากการสำรวจสามารถแจงปัจจัยได้ดังปรากฏในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตหวงห้ามที่ดิน

ชื่อหน่วยงาน	ความสวยงามของภูมิประเทศ	ลักษณะทางธรณีวิทยา	ลักษณะดิน	ลักษณะอากาศ	ระดับความสูง	ใกล้แหล่งชุมชน	ใกล้แหล่งโรค	ป่าไม้	สัตว์ป่า	ถนน	ไฟฟ้า	โทรศัพท์	แหล่งน้ำ	ประโยชน์ค่าใช้จ่าย	พื้นที่งานแต่เดิม	นโยบายของรัฐ
1. โรงเรียนเจ้าพ่อหลวง อุปถัมภ์ 1	X	X	X	X	X	/	X	X	X	X	X	X	/	X	/	/
2. สถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ ช่อง 11	X	X	X	X	/	X	X	X	X	/	X	X	/	/	X	X
3. สถานีวัดความล้นสะเทือน	X	/	X	X	/	X	X	X	X	/	X	X	/	X	X	X
4. สถานีตรวจแผ่นดินไหว	X	/	X	X	/	X	X	/	X	/	X	X	/	X	X	X
รวม	0	2	0	0	3	1	0	1	0	3	0	0	4	1	1	1

จากตารางจะเห็นได้ว่ามีปัจจัย 9 ประการที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตหวงห้ามที่ดินในช่วงเวลาดังกล่าว โดยปัจจัยที่เด่นที่สุด คือ แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค รองลงไปได้แก่ ถนนซึ่งในช่วงนั้นเป็นถนนดินลูกรังธรรมดา ระดับความสูงของพื้นที่และลักษณะทางธรณีวิทยา และหากพิจารณาในลักษณะของกลุ่มปัจจัยแล้วพบว่ากลุ่มปัจจัยทางสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลที่สุด คือ ร้อยละ 28.66 ของจำนวนความถี่ของปัจจัยทั้งหมด รองลงไปได้แก่ กลุ่มปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ร้อยละ 16.37 เท่ากันทั้ง 3 กลุ่ม ปัจจัยทางกายภาพ ร้อยละ 14.04 และกลุ่มปัจจัยทางชีวภาพ ร้อยละ 8.19 ตามลำดับ

ช่วงที่ 2 ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นป่าสงวนแห่งชาติ (พ.ศ.2507-2523)

จากข้อคำถามถึงสาเหตุเช่นเดียวกับในช่วงที่ 1 พบว่าหน่วยงานที่เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินทั้ง 15 แห่งยังคงมีสาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในช่วงเวลาที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นป่าสงวนแห่งชาติหลากหลายกันออกไปเช่นเดียวกับในช่วงที่ 1 โดยสาเหตุดังกล่าวแสดงให้เห็นในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 สาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

ชื่อหน่วยงาน	สาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดิน
1. สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรแม่เหียะ	พื้นที่เป็นที่ดอนโดยทั่วไป สามารถรับน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติและจากคลองชลประทานได้
2. สถานีวิจัยดอยปุย	สภาพพื้นที่ ภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับงานที่ดำเนินการ
3. สถานีวิจัยลุ่มน้ำห้วยคอกม้า	เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่มีสภาพป่าธรรมชาติสมบูรณ์ การดูแลรักษาง่าย สะดวกต่อการเก็บข้อมูลในการวิจัย และใช้เป็นห้องปฏิบัติการสนามที่สมบูรณ์แบบต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.7 สาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	สาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดิน
4. กองรักษาการณ สภ.ต.ภูฝิงค์	เป็นพื้นที่ที่สะดวกและรวดเร็วต่อการรักษาความปลอดภัยแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระบรมวงศานุวงศ์ประชาชน และนักท่องเที่ยว
5. โรงเรียนสังวาลย์วิทยา	เพื่อให้เด็กจากหมู่บ้านดอยสุเทพและพระตำหนักภูฝิงค์ฯ ได้เดินทางมาเรียน ได้สะดวก
6. โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7	เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านแม่สาใหม่
7. สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยน	พื้นที่เป็นไร่ร้าง มีความสูงและลักษณะภูมิประเทศเป็นตัวแทนของที่สูงได้
8. สำนักงานเกษตรภาคเหนือ	ป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าจากชาวบ้าน ประหยัดงบประมาณในการเวนคืนที่ดิน
9. โรงเรียนศรีเนห์รู	เพื่อให้นักศึกษาแก่เด็กในหมู่บ้านชาวเขาขุนช่างเคี่ยน
10. หน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขاب้านแม่สาใหม่	เพื่อพัฒนาการทำการเกษตรที่ถูกต้องแก่ชาวเขاب้านแม่สาใหม่และให้เป็นตัวอย่างแก่หมู่บ้านใกล้เคียง
11. สวนชิน โคนา	เป็นบริเวณที่มีการปลูกและรวบรวมพันธุ์ชิน โคนาไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2481
12. หอดูดาว	พื้นที่เป็นที่สูงพอประมาณ มีต้นไม้ยืนต้นไม่มากนัก การคมนาคมสะดวก และไม่ไกลจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มากนัก
13. กองร้อยถวายความปลอดภัย ต.ช.ค. 93	เป็นพื้นที่ที่สะดวกและรวดเร็วต่อการรักษาความปลอดภัยแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์
14. ค่ายลูกเสือสุเทพ	ทำเลเหมาะสมกับการฝึกอบรม และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
15. สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7	พื้นที่เป็นที่สูงอันจะทำให้การกระจายคลื่นไปได้ไกล

จากสาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ โดยหน่วยงานต่าง ๆ ข้างต้นจะเห็นว่ามีโรงเรียนมากขึ้นจากช่วงเวลาที่บ้านดอยสุเทพเป็นเขตหวงห้ามที่ดิน กล่าวคือ จาก 1 โรงเรียน เพิ่มขึ้นอีก 3 โรงเรียน แสดงให้เห็นว่ามีประชากรเพิ่มมากขึ้นในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อีกสิ่งหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่ามีประชากรเพิ่มมากขึ้นในเขตป่าสงวนแห่งชาติคือ หน่วยพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชาวบ้านแม่สาใหม่ ที่เข้าไปพัฒนาการเกษตรแก่ชาวบ้านให้ถูกวิธีซึ่งหากประชากรชาวเขาไม่เพิ่มมากขึ้นหน่วยงานดังกล่าวก็คงไม่เข้าไปช่วยเหลือในการทำการเกษตร นอกจากนั้นการเข้าไปพัฒนาดังกล่าวยังมีส่วนให้มีการขยายพื้นที่ทางการเกษตรมากขึ้นกว่าเดิมอีกด้วย เป็นที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งว่าในช่วงเวลานี้มีหน่วยงานเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินเพื่อการศึกษา วิจัย และฝึกอบรมทางวิชาการหลายหน่วยงาน ได้แก่ สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยน หอดูดาว และค่ายลูกเสือสุเทพ โดยแต่ละหน่วยงานจะอ้างสาเหตุในทำนองที่ว่าพื้นที่มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน ส่วนหน่วยงานที่เหลือมีหน่วยงานที่มีสาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินที่เป็นสาเหตุทางเทคนิค 1 หน่วยงาน คือ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 สาเหตุเพื่อความสะดวกและรวดเร็วต่อการรักษาความปลอดภัยแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์และการรักษาความปลอดภัยสาธารณะ 2 หน่วยงาน คือ กองรักษาการณ์ สภ.ต.ภูฝาง และกองร้อยถวายเป็นความปลอดภัย ต.ช.ด.93 สำหรับสวนหินโศภนนั้นมีการใช้พื้นที่เพื่อปลูกต้นไม้ (ควิน) มาก่อนการประกาศเขตหวงห้ามที่ดินจึงไม่น่ามีเหตุผลอื่นใดนอกจากการใช้พื้นที่เดิมซึ่งมีความสมบูรณ์แบบในทุก ๆ ด้านอยู่แล้ว สาเหตุที่แปลกที่สุดที่ได้รับจากแบบสอบถาม คือ สาเหตุของสำนักงานเกษตรภาคเหนือ กล่าวคือ ป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าจากชาวบ้าน ประหยัดงบประมาณในการเวนคืนที่ดิน แสดงให้เห็นว่าสำนักงานเกษตรภาคเหนือมิได้มีเจตนาอย่างจริงจังในการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เพียงแต่ต้องการหาที่ตั้งสำนักงานใหม่ที่ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเวนคืนที่ดินเท่านั้นซึ่งผลโดยอ้อมของการที่สำนักงานเกษตรภาคเหนือเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติบริเวณดังกล่าวก็คือ ช่วยป้องกันการบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติจากชาวบ้านในบริเวณดังกล่าว

นอกจากสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในช่วงเวลาที่ป่าดอยสุเทพเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ปัจจัยดังกล่าวถูกแจกแจงออกมาดังปรากฏในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

ชื่อหน่วยงาน	ความสวยงามของภูมิประเทศ	ลักษณะทางธรณีวิทยา	ลักษณะดิน	ลักษณะอากาศ	ระดับความสูง	ใกล้แหล่งชุมชน	ใกล้ต้นสังกัด	ป่าไม้	สัตว์ป่า	ถนน	ไฟฟ้า	โทรศัพท์	แหล่งน้ำ	ประหยัคค่าใช้จ่าย	เงินทำงานแต่เดิม	นโยบายของรัฐ
1.สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรม การเกษตรแม่เหิยะ	X	X	/	/	/	/	/	/	X	/	X	X	/	/	X	X
2.สถานีวิจัยดอยปุย																
-สวนบวกห้า	/	X	/	/	/	/	X	/	X	/	X	X	/	/	/	/
-สวนสองแสน	/	X	/	/	/	X	X	/	X	/	X	X	/	X	X	X
-สวนลั่นคู	X	X	/	/	/	X	X	/	X	/	X	X	/	/	X	X
-สวนบุญรอด	/	X	/	/	/	X	X	/	X	/	X	X	/	/	X	X
3.สถานีวิจัยลุ่มน้ำห้วยคอกม้า	/	X	/	/	/	/	X	/	/	/	X	X	/	/	/	X
4.กองรักษาการณ สภ.ต. ภูฝิงค์	X	X	X	X	X	/	X	X	X	/	X	X	/	/	/	/
5.โรงเรียนล้งวาลัยวิทยา	X	X	X	X	X	/	X	X	X	/	X	X	/	/	X	/
6.โรงเรียนเจ้าพ่อหลวง อุปถัมภ์ 7	X	X	X	X	X	/	X	X	X	X	X	X	/	/	/	/

ตารางที่ 4.8 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	ความสวยงามของภูมิประเทศ	ลักษณะทางธรณีวิทยา	ลักษณะดิน	ลักษณะอากาศ	ระดับความสูง	ใกล้แหล่งชุมชน	ใกล้เส้นทางกีด	ป่าไม้	สัตว์ป่า	ถนน	ไฟฟ้า	โทรศัพท์	แหล่งน้ำ	ประโยชน์ค่าใช้จ่าย	พื้นที่ว่างแต่เดิม	นโยบายของรัฐ
7. สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรม การเกษตรที่สูงขุนช่าง เคี่ยน																
- โซน เอ	X	X	/	/	/	/	/	/	X	/	X	X	/	X	/	X
- โซน บี	/	X	/	/	/	X	/	/	X	/	X	X	/	X	/	X
8. สำนักงานเกษตรภาคเหนือ	/	X	X	X	X	/	X	/	X	/	/	/	/	/	X	/
- โครงการ	X	X	/	/	/	/	X	/	X	/	/	X	/	/	X	/
9. โรงเรียนศรีเนห์รู	/	X	X	X	X	/	X	X	X	/	X	X	/	/	X	/
10. หน่วยพัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขาบ้าน แม่สาใหม่	X	X	/	/	/	/	X	X	X	/	X	X	/	X	X	/
11. สวนหินโคนา	X	X	/	/	/	/	X	X	X	/	/	X	/	/	/	X
12. หอดูดาว	X	X	X	X	/	X	/	X	X	/	/	X	/	/	X	X

ตารางที่ 4.8 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	ความสวยงามของภูมิประเทศ	ลักษณะทางธรณีวิทยา	ลักษณะดิน	ลักษณะอากาศ	ระดับความสูง	ใกล้แหล่งชุมชน	ใกล้สิ่งกีดขวาง	ป่าไม้	สัตว์ป่า	ถนน	ไฟฟ้า	โทรศัพท์	แหล่งน้ำ	ประหยัดค่าใช้จ่าย	พื้นที่งานแต่เดิม	นโยบายของรัฐ
13.กองร้อยถวายนความปลอด ภัย ต.ช.ด.93	X	X	X	X	X	/	X	X	X	/	/	X	/	X	X	/
14.ค่ายลูกเสือสุเทพ	/	X	X	X	/	/	/	/	/	/	/	X	/	/	X	X
15.สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7	X	X	X	X	/	/	X	X	X	/	/	X	/	/	X	/
รวม	8	0	11	11	14	15	5	1	2	19	7	0	20	15	7	10

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีปัจจัย 14 ประการที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีจำนวนมากขึ้นกว่าในช่วงเวลาที่ป่าดอยสุเทพเป็นเขตหวงห้ามที่ดินโดยปัจจัยที่มีเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ ความสวยงามของภูมิประเทศ ลักษณะดิน ลักษณะอากาศ สัตว์ป่า ประหยัดค่าใช้จ่าย และความใกล้ต้นสังกัด ขณะที่ปัจจัยประการหนึ่งที่ไม่ปรากฏในเขตป่าสงวนแห่งชาติแต่ปรากฏอยู่ในช่วงเขตหวงห้ามที่ดินปัจจัยดังกล่าวคือ ลักษณะทางธรณีวิทยา ซึ่งเป็นปัจจัยทางเทคนิคของการปฏิบัติงานของ 2 หน่วยงานเท่านั้น สำหรับปัจจัยที่มีความเด่นที่สุดในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ยังคงเป็น แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค รองลงไปได้แก่ ถนน ความใกล้แหล่งชุมชน การประหยัดค่าใช้จ่าย และระดับความสูงของพื้นที่ และหากพิจารณาในลักษณะของกลุ่มปัจจัยแล้วพบว่า กลุ่มปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ร้อยละ 25.36 ของจำนวนความถี่ของปัจจัยทั้งหมด รองลงไปได้แก่

กลุ่มปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมความสะอาด ร้อยละ 19.45 กลุ่มปัจจัยทางการเมือง ร้อยละ 16.90
 กลุ่มปัจจัยทางกายภาพ ร้อยละ 15.46 กลุ่มปัจจัยทางสังคม ร้อยละ 11.84 และกลุ่มปัจจัยทาง
 ชีวภาพ ร้อยละ 10.99 ตามลำดับ

ช่วงที่ 3 ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นอุทยานแห่งชาติ (พ.ศ.2524 ถึง 2536)

หน่วยงานที่เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในช่วงเวลาที่ป่าดอยสุเทพเป็นอุทยานแห่งชาติมีเพียง 4 หน่วยงานเท่านั้น โดยแต่ละหน่วยงานได้ให้สาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 สาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติ

ชื่อหน่วยงาน	สาเหตุของการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดิน
1. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบ้านแม่สาใหม่	เป็นพื้นที่ที่มีอากาศหนาวเย็นและมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 800 เมตรเศษ
2. ศูนย์ควบคุมไฟฟ้าภาคเหนือ	สะดวกในการเป็นศูนย์ควบคุมในท้องที่ภาคเหนือ
3. โครงการควบคุมไฟฟ้าฝูฟิงค์	พื้นที่เหมาะสมเนื่องจากอยู่กลางพื้นที่รับผิวดชอบ ทำให้ใช้ระยะเวลาในการเดินทางเพื่อปฏิบัติงานดับไฟฟ้าได้รวดเร็ว และใกล้ทางคมนาคม
4. สถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ อ.ส.ม.ท. (ช่อง 3 และ 9)	เป็นพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเกินกว่า 1,000 เมตร จึงมีความเหมาะสมทางเทคนิคต่อการส่งและกระจายคลื่นไปได้ไกล อีกทั้งประหยัดค่าใช้จ่ายสำหรับเสาส่งสัญญาณ

จากตารางข้างต้นสามารถเห็นได้ว่ายังคงมีสาเหตุทางเทคนิคของการปฏิบัติงานอยู่อีก

1 หน่วยงาน คือ สถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ อ.ส.ม.ท. (ช่อง 3 และ ช่อง 9) ซึ่งจำเป็นต้องใช้พื้นที่สูงเพื่อผลต่อการรับและส่งสัญญาณโทรทัศน์ ส่วนศูนย์ควบคุมไฟฟ้าภาคเหนือและโครงการควบคุมไฟฟ้าฝูฟิงค์นั้นอ้างสาเหตุว่าพื้นที่มีความสะดวกและรวดเร็วต่อการปฏิบัติงาน ในขณะที่ศูนย์พัฒนา

โครงการหลวงบ้านแม่สาใหม่ก็อ้างถึงว่าพื้นที่มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานซึ่งหากพิจารณาแล้วก็คล้ายกับหน่วยพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาบ้านแม่สาใหม่ที่เข้าไปพัฒนาการเกษตรแก่ชาวเขานั่นสะท้อนให้เห็นว่ามีประชากรเพิ่มมากขึ้นในเขตอุทยานแห่งชาติรวมไปถึงการขยายพื้นที่ทางการเกษตรให้มากขึ้นกว่าเดิม

สิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าทำไมดอยสุเทพจึงได้ถูกเลือกให้เป็นที่ตั้งของหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ก็คือ ปัจจัย สำหรับหน่วยงานทั้ง 4 แห่งข้างต้นนั้นมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินดอยสุเทพในช่วงเวลาที่เขายุทยานแห่งชาติตั้งแสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติ

ชื่อหน่วยงาน	ความสวยงามของภูมิประเทศ	ลักษณะทางธรณีวิทยา	ลักษณะดิน	ลักษณะอากาศ	ระดับความสูง	ใกล้แหล่งชุมชน	ใกล้เส้นทางหลัก	ป่าไม้	สัตว์ป่า	ถนน	ไฟฟ้า	โทรศัพท์	แหล่งน้ำ	ประชิดตัวผู้จ่าย	พื้นที่ว่างแต่เดิม	นโยบายของรัฐ
1. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบ้านแม่สาใหม่	/	X	/	/	/	/	X	X	X	/	X	X	/	X	/	/
2. ศูนย์ควบคุมไฟฟ้าภาคเหนือ	X	X	X	X	X	/	X	/	X	/	/	X	/	/	X	X
3. โครงการควบคุมไฟฟ้าภูฝิงค์	X	X	X	X	/	X	X	/	X	/	/	X	/	/	X	/
4. สถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ อ.ส.ม.ท. (ช่อง 3 และ 9)	X	X	X	X	/	/	X	X	X	/	X	X	/	/	X	/
รวม	1	0	1	1	3	3	0	2	0	4	2	0	4	3	1	3

ในช่วงเวลาที่ป่าดอยสุเทพเป็นอุทยานแห่งชาตินี้มีปัจจัย 11 ประการที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครองครองที่ดิน จำนวนปัจจัยที่มีอิทธิพลได้ลดน้อยลงจากช่วงเวลาที่ป่าดอยสุเทพเป็นป่าสงวนแห่งชาติโดยปัจจัยที่ไม่ปรากฏในช่วงเวลานี้แต่ปรากฏในช่วงเวลาที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ได้แก่ ลัทธิปา และความใกล้ชิดสังักต ในขณะที่ปัจจัยลักษณะทางธรณีวิทยาและโครงสร้างที่ยังคงไม่ปรากฏตั้งแต่ช่วงเวลาที่เป้นป่าสงวนแห่งชาติ และปัจจัยที่มีความเด่นที่สุดในช่วงเวลานี้มี 2 ปัจจัย ได้แก่ ถนน และแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค ซึ่งปัจจัยในเรื่องของแหล่งน้ำนี้เป็นปัจจัยที่เด่นมาตลอดทำให้เห็นได้ชัดว่าการเลือกพื้นที่ป่าดอยสุเทพเป็นที่ตั้งของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นเพราะในป่าดอยสุเทพมีแหล่งน้ำทั้งตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นมากมายจนไม่มีความขาดแคลนน้ำซึ่งดอยหรือภูเขาอื่นอาจมีปัญหาดังกล่าวนี้ ส่วนปัจจัยรองลงไปได้แก่ ระดับความสูง ความใกล้แหล่งชุมชน ความประหยัดค่าใช้จ่าย และนโยบายของรัฐ และหากพิจารณาในลักษณะของกลุ่มปัจจัยแล้วพบว่า กลุ่มปัจจัยทางเศรษฐกิจและกลุ่มปัจจัยทางการเมืองเป็นกลุ่มปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ร้อยละ 25.46 ของจำนวนความถี่ของปัจจัยทั้งหมดเท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม รองลงไปได้แก่ กลุ่มปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมความสะอาด ร้อยละ 21.21 กลุ่มปัจจัยทางกายภาพ ร้อยละ 10.91 และกลุ่มปัจจัยทางชีวภาพกับสังคม ร้อยละ 8.48 เท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม ตามลำดับ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายที่ควบคุมการใช้ที่ดินในบริเวณป่าดอยสุเทพ-ปุຍกับการยึดถือและครอบครองที่ดินโดยหน่วยงานของรัฐในระหว่างปี พ.ศ. 2492 ถึง 2536

ช่วงที่ 1 ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุຍเป็นเขตหวงห้ามที่ดิน (พ.ศ.2492-2506)

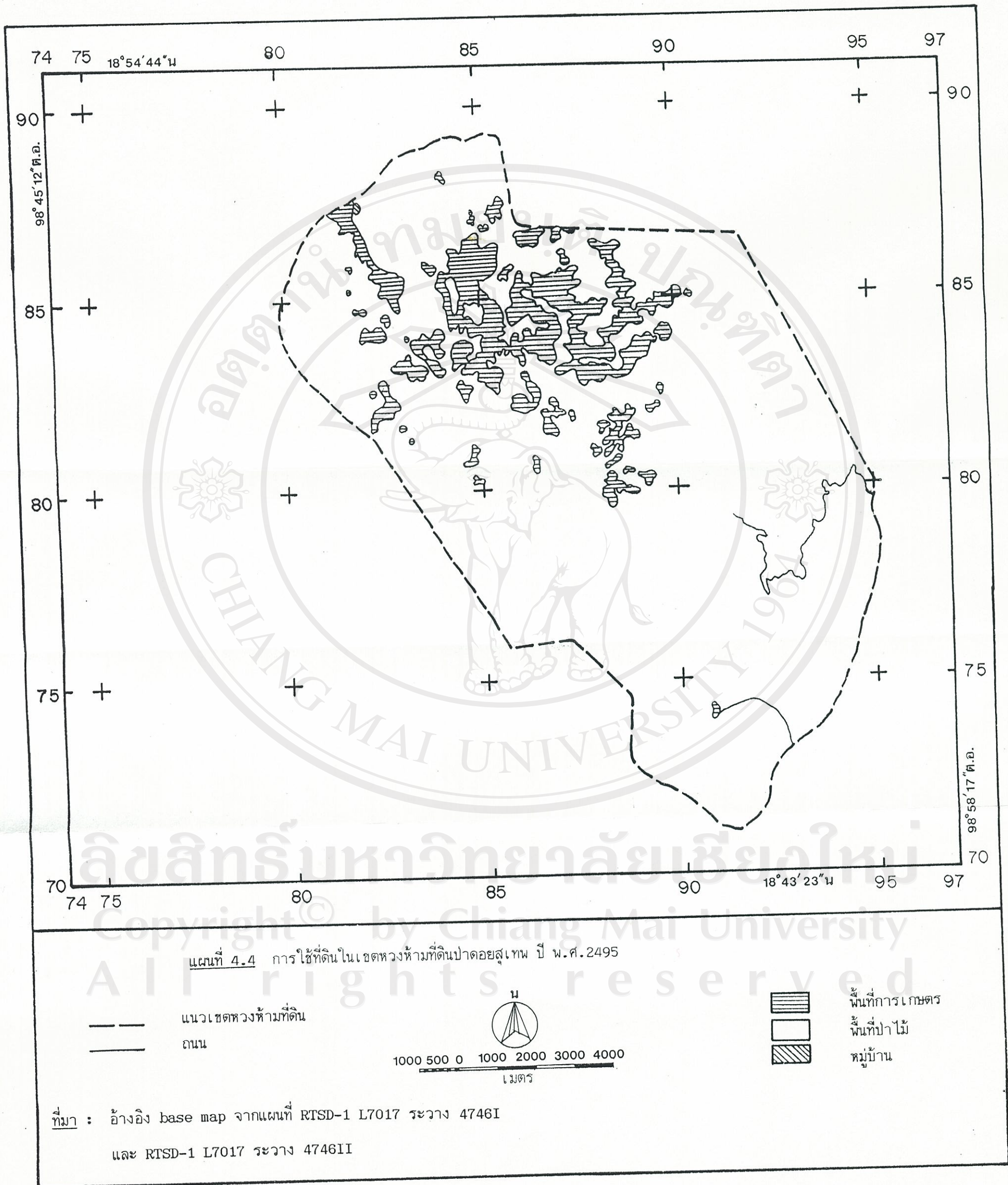
การควบคุมการใช้ที่ดินด้วยกฎหมายในบริเวณป่าดอยสุเทพ-ปุຍเริ่มมีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 ด้วยพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ที่ดินในท้องที่ตำบลโป่งแยง ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม ตำบลช้างเผือก ตำบลสุเทพ และตำบลแม่เหียะ อำเภอเมืองเชียงใหม่ และตำบลหนองควาย ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่เป็นเขตหวงห้ามที่ดิน ซึ่งการกำหนดดังกล่าวได้อาศัยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2478 เป็นสำคัญ

ในพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดวิธีการกำหนดเขตหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าไว้ว่าให้ระบุ (1) ความประสงค์ที่หวงห้าม (2) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการหวงห้าม และ (3) ที่ดินซึ่งกำหนดว่าต้องหวงห้าม โดยให้มีแผนที่แสดงเขตที่ดินดังกล่าวด้วยซึ่งในพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินบริเวณป่าดอยสุเทพ-ปุย พ.ศ. 2492 ได้ระบุให้ที่ดินใน 7 ตำบล 3 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ข้างต้นเป็นเขตหวงห้ามที่ดินเพื่อประโยชน์ในราชการแห่งกรมป่าไม้ และให้อธิบดีกรมป่าไม้เป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการหวงห้าม นอกจากนั้นในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวยังได้ห้ามมิให้ผู้ใดเข้าหักร้าง ปลูกสร้าง หรือจัดทำด้วยประการใด ๆ ในที่ดินที่หวงห้ามนั้น จึงเห็นได้ว่าการควบคุมการใช้ที่ดินด้วยกฎหมายในบริเวณป่าดอยสุเทพ-ปุยในระยะแรกนี้ต้องการเพียงแต่ให้ที่ดินป่าไม้ในบริเวณป่าดอยสุเทพ-ปุยได้รับการใช้ประโยชน์จากกรมป่าไม้เท่านั้น ซึ่งในช่วงนั้นกรมป่าไม้ได้จัดตั้งสถานีวนกรรมภาคเหนือขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในเขตหวงห้ามที่ดินดังกล่าวนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2489

สำหรับการใช้ที่ดินในเขตหวงห้ามที่ดินในระยะแรกนั้น จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศของปี พ.ศ. 2495 (ดูแผนที่ 4.4) พบว่ามีการใช้ที่ดินใน 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังแสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 การใช้ที่ดินในเขตหวงห้ามที่ดินเมื่อปี พ.ศ. 2495

จำนวนพื้นที่ ประเภทการใช้ที่ดิน	ตารางกิโลเมตร	ร้อยละต่อพื้นที่ทั้งหมด
หมู่บ้านหรือกลุ่มบ้าน	0.04	0.03
พื้นที่ทำการเกษตร	14.00	8.86
พื้นที่ป่าไม้	143.96	91.11
รวม	158.00	100.00

จากตารางสามารถกล่าวได้ว่าพื้นที่ป่าไม้ในเขตหวงห้ามที่ดินมีเป็นจำนวนมาก เกือบร้อยละร้อยของพื้นที่ทั้งหมด โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอแม่วังและพื้นที่หมู่บ้านหรือกลุ่มบ้านมีน้อยมากไม่ถึงร้อยละ 0.1 โดยมีบริเวณในพื้นที่บ้านโป่งแยงนอกในปัจจุบัน

การควบคุมการใช้ที่ดินด้วยกฎหมายฉบับดังกล่าวข้างต้นทำให้กรมป่าไม้มีสิทธิเด็ดขาดในการกำหนดการใช้ที่ดินใด ๆ ภายในเขตหวงห้ามที่ดินนี้ อย่างไรก็ตามหลังจากได้ประกาศเขตหวงห้ามที่ดินบริเวณป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเวลา 10 ปีได้มีหน่วยงานอื่นของรัฐ เข้าไปใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตหวงห้ามที่ดิน โดยหน่วยงานแรกคือ ตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งจัดตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสงเคราะห์ 11 (ดอยปุย) (ปัจจุบัน คือ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 1) ที่หมู่บ้านแม่วดอยปุยซึ่งก่อตัวเป็นกลุ่มบ้านขนาดใหญ่หลังปี พ.ศ. 2495 การที่ตำรวจตระเวนชายแดนได้เข้าไปจัดตั้งโรงเรียนในพื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นผลทางการเมืองเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการพัฒนาพื้นที่เข้าสู่ตัวหมู่บ้านในช่วงเวลานี้ยังไม่มีการพัฒนาใด ๆ ทั้งสิ้น หลังจากนั้นอีก 3 ปีจึงมีหน่วยงานอีก 2 หน่วยงานเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในบริเวณที่มีการพัฒนานั้นที่พอสมควรแล้ว ที่สำคัญคือ การที่มีถนนตัดผ่านซึ่งถนนเส้นดังกล่าวคือ ถนนศรีวิชัยโดยขณะนั้นยังเป็นถนนลูกรังอยู่ หน่วยงานทั้ง 2 หน่วยงานได้แก่ สถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ช่อง 11 และสถานีวัดความลื่นสะเทือน ถัดมาอีก 1 ปีในปี พ.ศ. 2506 สถานีตรวจแผ่นดินไหวก็ได้ถูกตั้งขึ้นอีกแห่งหนึ่งบริเวณชายขอบเขตหวงห้ามที่ดินทางทิศตะวันออกใกล้กับถนนศรีวิชัย

การเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินของหน่วยงานทั้ง 4 หน่วยงานในเขตหวงห้ามที่ดินในช่วงเวลาดังกล่าวนี้หากพิจารณาจากพระราชกฤษฎีกาประกาศเขตหวงห้ามที่ดินในมาตรา 4 ที่ว่า "ห้ามมิให้ผู้ใดเข้าทำไร่ ทำนา ปลูกสร้าง หรือจัดทำด้วยประการใด ๆ ในที่ดินที่หวงห้ามนั้น" ก็เท่ากับว่าหน่วยงานทั้ง 4 แห่งได้กระทำการขัดกับพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงานทั้ง 4 หน่วยงานอาจทำการขออนุญาตใช้ประโยชน์ที่ดินจากกรมป่าไม้ในช่วงเวลาดังกล่าวแล้วก็ได้แต่ไม่ได้ทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรไว้

เป็นที่น่าสังเกตว่ากฎหมายที่ควบคุมการใช้ที่ดินในเขตหวงห้ามที่ดินทั้ง 2 ฉบับนี้ยังมีบทบัญญัติเรื่องการควบคุมการใช้ที่ดินไม่ละเอียดนัก เช่น ไม่มีการบัญญัติเรื่องคุ้มครองดูแลพื้นที่ที่ละเอียด ไม่มีการบัญญัติเรื่องการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในที่ดินจากบุคคลอื่น และไม่มีการ

กำหนดโทษ ถึงกระนั้นก็ตามในช่วงเวลาที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเขตหวงห้ามที่ดินก็มีหน่วยงานของรัฐบาลจำนวนน้อยที่เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินทั้งนี้ เป็นเพราะในช่วงเวลานี้มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินไม่มากนัก อีกทั้งมีหน่วยงาน 3 หน่วยงานที่ต้องทำงานเพื่อผลทางการเมือง (โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 1) หรืออาศัยลักษณะเฉพาะทางพื้นที่เพื่อการปฏิบัติงาน (สถานีวัดความล้นสะเทือนและสถานีตรวจแผ่นดินไหว) แต่สำหรับสถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ช่อง 11 แม้ว่าจะต้องการพื้นที่สูงเพื่อการส่งสัญญาณแต่ก็ไม่จำเป็นต้องเจาะจงใช้พื้นที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเกณฑ์สำคัญ

ช่วงที่ 2 ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นป่าสงวนแห่งชาติ (พ.ศ. 2507-2523)

ปี พ.ศ. 2507 บริเวณป่าดอยสุเทพ-ปุยซึ่งก่อนหน้านี้เป็นเขตหวงห้ามที่ดินได้ถูกประกาศจัดตั้งให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2507) และ กฎกระทรวง ฉบับที่ 25 (พ.ศ. 2507) ซึ่งพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าวซ้อนทับกับเขตหวงห้ามที่ดินเกือบทั้งหมด

เหตุผลของการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2507) คือ เนื่องจากป่าแห่งนี้มีพรรณไม้ชนิดดี มีค่า เป็นปริมาณมาก เช่น ไม้สัก ไม้แดง ไม้ตะแบก ไม้เหียง ไม้พลวง ไม้เต็ง และไม้รัง จำเป็นต้องรักษาสภาพป่า ไม้ อันเป็นทรัพยากรธรรมชาติไว้และเพื่อประโยชน์ทางอ้อมอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นกว่าที่จะใช้พื้นที่แห่งนี้เพื่อกิจการอื่น จึงสมควรสงวนป่าแห่งนี้ไว้เพื่อประโยชน์แห่งรัฐและประชาชน และเหตุผลตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 25 (พ.ศ. 2507) คือเนื่องจากป่าแห่งนี้มีไม้สัก ไม้ตะเคียน ไม้เหียง ไม้เต็ง ไม้แงะ และ ไม้เปา ซึ่งมีค่าจำนวนมาก และมีของป่ากับทรัพยากรธรรมชาติอื่นด้วย สมควรกำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติเพื่อรักษาสภาพป่า ไม้ ของป่า และทรัพยากรธรรมชาติไว้

การประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติตามกฎหมายกระทรวงทั้ง 2 ฉบับข้างต้นได้อาศัย

อำนาจตามความในมาตรา 5 และ 6 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ดังนั้นการควบคุมการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยสุเทพ-ปุยจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เป็นสำคัญ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ฉบับนี้ถูกประกาศใช้เพราะกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและสงวนป่าเดิมมีวิธีการไม่รัดกุมในการประกาศกำหนดป่าสงวนหรือป่าคุ้มครอง อีกทั้งบทกำหนดโทษล้าสมัยและไม่รุนแรง รัฐบาลจึงเห็นเป็นการจำเป็นที่ต้องปรับปรุงมาเป็นพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว

ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กล่าวถึงการควบคุมการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติไว้ว่า ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ห้ามมิให้บุคคลโดยยึดถือและครอบครองทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า ทำไม้ เก็บหาของป่า หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ อันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ เว้นแต่

(1) ทำไม้หรือเก็บหาของป่าโดยได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ประกาศอนุญาตไว้เป็นคราว ๆ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแห่งหนึ่งแห่งใด โดยเฉพาะ ในกรณีของใบอนุญาตให้ใช้ได้ภายในระยะเวลาที่ระบุไว้ในใบอนุญาตแต่ต้องไม่เกิน 1 ปีนับแต่วันออกใบอนุญาต

(2) ได้รับอนุญาตโดยรัฐมนตรีให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติคราวละไม่น้อยกว่า 5 ปีแต่ไม่เกิน 30 ปี ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตเป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ อาจได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่เห็นสมควรก็ได้ หรือได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์เกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่คราวละไม่เกิน 10 ปี โดยให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขอรับใบอนุญาตเก็บหาของป่าและไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงของป่าตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติสำหรับแร่ ดินขาว หรือหิน แล้วแต่กรณี

(3) ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายให้ทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติซึ่งบุคคลดังกล่าวได้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยอยู่แล้วจนถึงวันที่ประกาศกำหนดเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาตินั้น ๆ โดยได้รับอนุญาตได้ไม่เกิน 20 ไร่ต่อ 1 ครอบครัว และมีกำหนดเวลาคราวละไม่น้อยกว่า 5 ปีแต่ไม่เกิน 30 ปี ทั้งนี้ โดยได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับคราวแรก คราวต่อ ๆ ไปต้องเสียค่าธรรมเนียม หรือได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายให้ปลูกป่าหรือไม้ยืนต้นในที่ที่ดินเคยทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ โดยพิสูจน์ให้เห็นว่ามีความสามารถและมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จะปลูกป่าหรือไม้ยืนต้นได้ โดยได้รับอนุญาตได้ไม่เกิน 35 ไร่ต่อ 1 ครอบครัว และมีกำหนดเวลาคราวละไม่น้อยกว่า 5 ปีแต่ไม่เกิน 30 ปี และต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การได้รับอนุญาตดังกล่าวไม่ถือว่าได้สิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตต้องใช้ประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองและจะให้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลในครอบครัวเข้าทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวไม่ได้ ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวละทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือไม่อยู่อาศัยในที่ดินที่ได้รับอนุญาตติดต่อกันเกินระยะเวลา 2 ปี หรือยินยอมให้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลในครอบครัวเข้าทำประโยชน์ หรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขระเบียบที่อธิบดีกำหนด อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเพิกถอนการอนุญาตนั้นได้

(4) กรณีที่บุคคลซึ่งได้รับอนุญาตตามข้อ (3) ถึงแก่ความตาย ให้บุคคลในครอบครัวซึ่งอาศัยอยู่กับผู้ได้รับอนุญาตมีสิทธิ์อยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ในที่ดินนั้นต่อไปได้ไม่เกิน 180 วัน นับแต่วันที่ผู้ได้รับอนุญาตถึงแก่ความตาย

สามี ภรรยา บุตรคนหนึ่งคนใดหรือบุคคลในครอบครัวซึ่งอาศัยอยู่กับผู้ได้รับอนุญาตสามารถอยู่อาศัยหรือเข้าทำประโยชน์ในที่ดินนั้นต่อไปได้หากผู้ได้รับอนุญาตได้ระบุไว้เป็นหนังสือตามแบบที่อธิบดีกำหนดให้เป็นผู้สืบสิทธิ์และหน้าที่ของตน และบุคคลเหล่านั้นได้ยื่นคำขออนุญาตต่ออธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายภายใน 180 วันนับแต่วันที่ผู้ได้รับอนุญาตถึงแก่ความตาย

(5) กระทรวง ทบวง กรมหรือบุคคลอื่นใดได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดในเขตป่าสงวนแห่งชาติเพื่อประโยชน์ในการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติของรัฐมนตรี และเมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรจะสั่งยกเว้นค่าธรรมเนียม ค่าภาคหลวง และค่าบำรุงป่าก็ได้

(6) อธิบดีได้ออกระเบียบการใช้ประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเรื่องต่อไปนี้ 1) การเข้าไป การผ่าน หรือการใช้ทาง 2) การนำหรือปล่อยสัตว์เลี้ยงเข้าไป ระเบียบดังกล่าวจะใช้บังคับในเขตป่าสงวนแห่งชาติใดให้ประกาศ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนันและที่ทำการผู้ใหญ่บ้านในท้องที่ป่าสงวนแห่งชาตินั้นตั้งอยู่

(7) อธิบดีสั่งเป็นหนังสือให้นกงาน เจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในเขตป่าสงวนแห่งชาติเพื่อประโยชน์ในการควบคุม ดูแล รักษา หรือบำรุงป่าสงวนแห่งชาติ

(8) อธิปไตยโดยอนุมัติของรัฐมนตรีอนุญาตเป็นหนังสือให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทำการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าหรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรมได้ภายในระยะเวลาและตามเงื่อนไขที่กำหนดในหนังสืออนุญาต แต่ในกรณีที่จะอนุญาตให้เกิน 2,000 ไร่ ต้องได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอาจกำหนดให้ผู้รับอนุญาตเสียค่าตอบแทนให้แก่รัฐบาลได้ตามจำนวนที่เห็นสมควร โดยประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(9) ทำไม้หวงห้ามหรือเก็บของป่าหวงห้ามตามกฎหมายป่าไม้

ผู้ได้รับใบอนุญาตหรือหนังสืออนุญาตตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติในทุกกรณีต้องจัดให้คนงาน ผู้รับจ้างหรือผู้แทนของผู้รับใบอนุญาตหรือหนังสืออนุญาตมีใบคู่มือสำหรับการตามที่ได้รับอนุญาตตามแบบ ระเบียบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง หากผู้รับใบอนุญาตหรือหนังสืออนุญาตคนงาน ผู้รับจ้าง หรือผู้แทนของผู้รับใบอนุญาตหรือหนังสืออนุญาตกระทำผิดต่อพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติหรือกฎกระทรวงหรือเงื่อนไขในใบอนุญาตหรือหนังสืออนุญาตที่ออกตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติอันเป็นการเสียหายอย่างร้ายแรง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้พักใช้ใบอนุญาตหรือหนังสืออนุญาตได้โดยมีกำหนดไม่เกิน 60 วันนับแต่วันที่ออกคำสั่ง คำสั่งพักใช้ดังกล่าวอธิบดีมีอำนาจเพิกถอนคำสั่งหรือเพิ่มหรือลดระยะเวลาที่สั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือหนังสืออนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร แต่ในกรณีที่มีคำสั่งเพิ่มระยะเวลาดังกล่าวนั้นจะเพิ่มได้ไม่เกิน 120 วัน แต่หากรัฐมนตรีเห็นสมควรอาจมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตหรือหนังสืออนุญาตนั้นได้ และในกรณีมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ราชการ หรือสาธารณประโยชน์ หรือเมื่อปรากฏว่าได้มีการอนุญาตไปโดยมิชอบ รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนการอนุญาตรายหนึ่งรายใดทั้งหมดหรือบางส่วนได้

นอกจากนั้นหากบุคคลใดอ้างว่ามีสิทธิหรือได้ทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยอยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงกำหนดป่าสงวนแห่งชาตินั้นใช้บังคับ ให้ยื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ภายในกำหนด 90 วันนับแต่วันที่กฎกระทรวงนั้นใช้บังคับ ถ้าไม่ยื่นคำร้องภายในกำหนดให้ถือว่าสละสิทธิหรือประโยชน์นั้น แต่กรณีดังกล่าวนี้ไม่ให้ใช้บังคับแก่กรณีที่บุคคลนั้นได้ที่ดินมาตามประมวลกฎหมายที่ดิน และในกรณีที่ส่วนราชการและองค์การของรัฐมีความประสงค์จะใช้พื้นที่บางส่วนภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นสถานที่ปฏิบัติงานหรือเพื่อประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น ให้อธิปไตยโดยอนุมัติของรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนด

บริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณที่ทางราชการใช้ประโยชน์ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้ และในบริเวณดังกล่าวส่วนราชการและองค์การของรัฐสามารถก่อสร้าง แฉ้วถาง เผาป่า ทำไม้ เก็บหาของป่าหรือกระทำได้ด้วยประการใด ๆ อันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติได้ อีกทั้งการใช้พื้นที่ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องมีกำหนดเวลา ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม และทำเหมืองแร่ได้โดยไม่ต้องขอรับใบอนุญาตเก็บหาของป่าและค่าภาคหลวงของป่าตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 นี้ หากส่วนราชการและองค์การของรัฐจำเป็นต้องกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานเพื่อใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้นได้ การใช้พื้นที่ดังกล่าวถ้าที่ดินในบริเวณที่ทางราชการใช้ประโยชน์มีแนวเขตทับที่ดินซึ่งบุคคลได้รับประโยชน์ตามข้อ (1) ถึง (9) ดังที่กล่าวมาข้างต้นอยู่แล้วให้การรับประโยชน์ในที่ดินส่วนที่เป็นบริเวณที่ทางราชการใช้ประโยชน์นั้นสิ้นสุดลงเมื่อพ้นกำหนด 360 วันนับแต่วันที่ประกาศกำหนดบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณที่ทางราชการใช้ประโยชน์ การใช้พื้นที่ของทางราชการดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติของรัฐมนตรี และการขออนุญาตเพื่อประโยชน์ในการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการในเขตป่าสงวนแห่งชาติให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แห่งท้องที่ป่านั้น ๆ

ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการควบคุมการใช้ที่ดินด้วยกฎหมายในบริเวณป่าดอยสุเทพ-ปุยในระยะที่สองนี้มีความเป็นระบบและเป็นระเบียบมากขึ้นกว่าในระยะแรก อีกทั้งมีรายละเอียดมากขึ้นอีกด้วย เช่น เรื่องการควบคุมและรักษาป่าสงวนแห่งชาติ การขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ที่ดินโดยบุคคลอื่นและมีบทกำหนดโทษ

สำหรับการใช้ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติในระยะแรกนั้น จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศของปี พ.ศ. 2510 (ดูแผนที่ 4.5) พบว่ามีการใช้ที่ดินใน 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังแสดงในตารางที่ 4.12

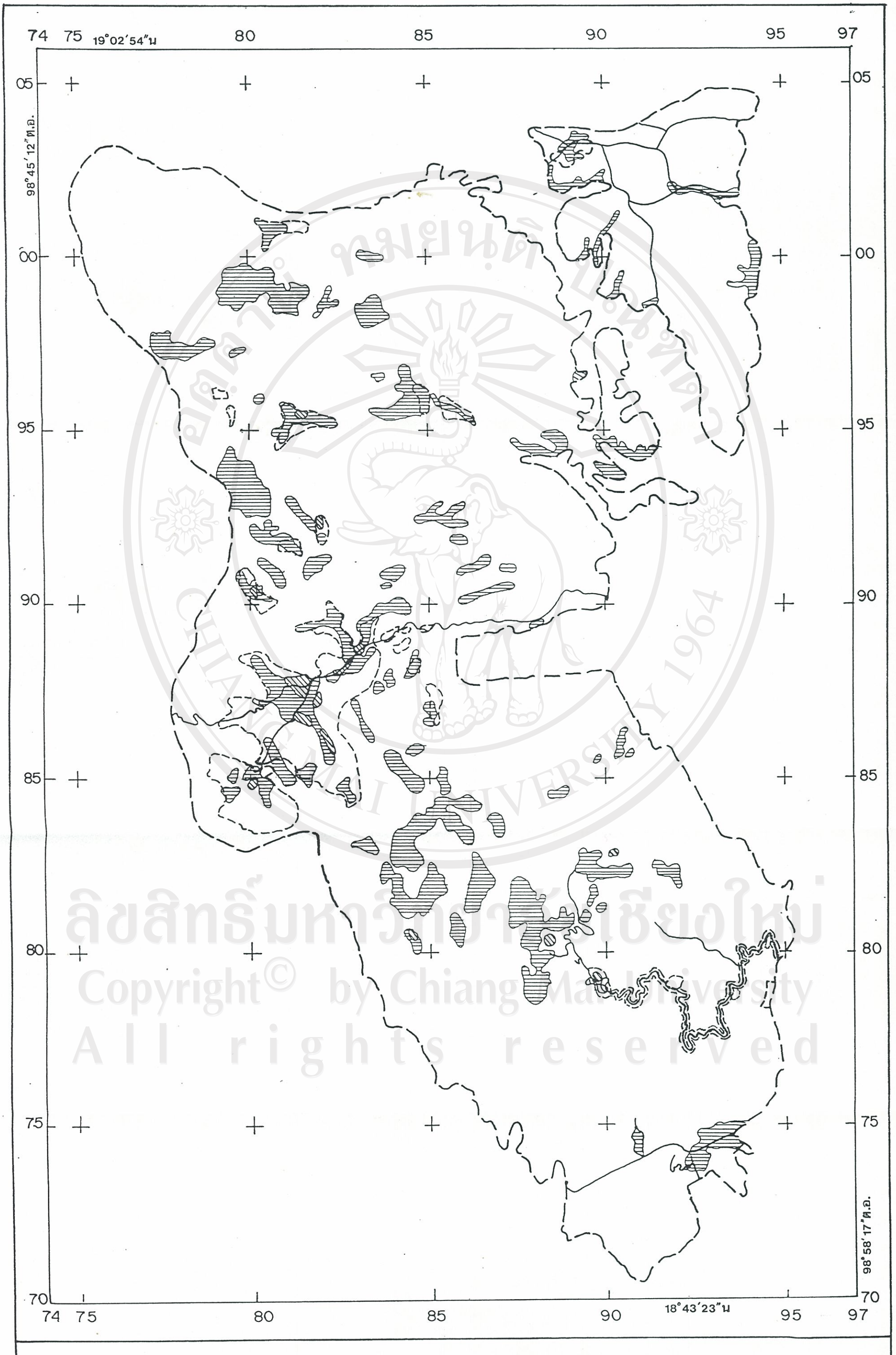
ตารางที่ 4.12 การใช้ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2510

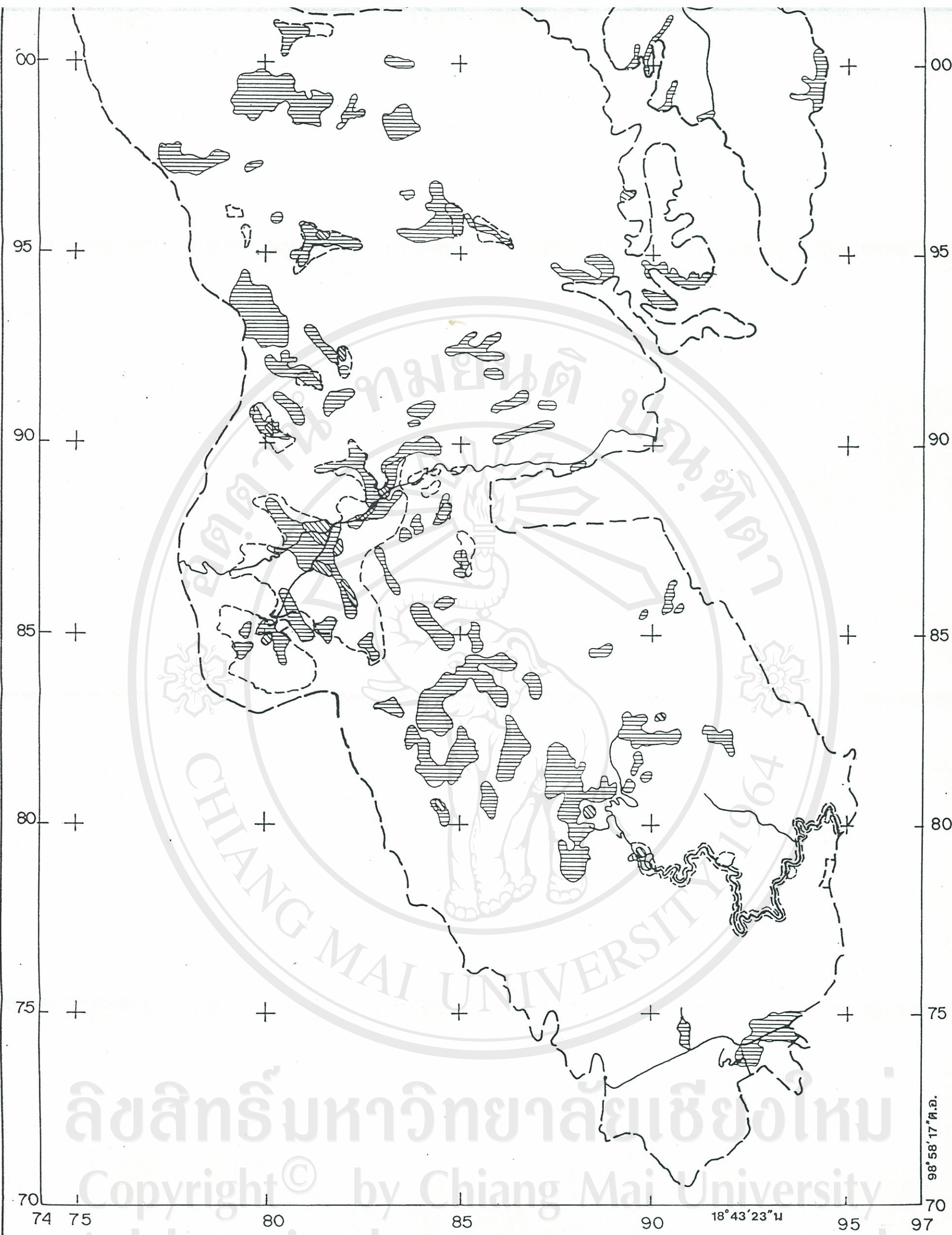
ประเภทการใช้ที่ดิน	จำนวนพื้นที่ ตารางกิโลเมตร	ร้อยละต่อพื้นที่ทั้งหมด
หมู่บ้านหรือกลุ่มบ้าน	1.62	0.44
พื้นที่ทำการเกษตร	30.18	8.20
พื้นที่ป่าไม้	336.20	91.36
รวม	368.00	100

จากตารางดังกล่าวสามารถเห็นได้ว่าพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติมีเป็นจำนวนมากเกือบร้อยละร้อยของพื้นที่ทั้งหมดเหมือนกับในช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเขตหวงห้ามที่ดินเช่นกัน โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรเพียงเล็กน้อยในจำนวนสัดส่วนใกล้เคียงกับช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเขตหวงห้ามที่ดิน พื้นที่ทำการเกษตรเหล่านี้ส่วนใหญ่มักกระจายอยู่ในเขตอำเภอแม่ริมแต่ไม่กระจุกตัวเป็นกลุ่มใหญ่เหมือนในช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเขตหวงห้ามที่ดิน และพื้นที่หมู่บ้านหรือกลุ่มบ้านมีการขยายตัวมากขึ้นประมาณ 15 เท่าจากช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเขตหวงห้ามที่ดิน หมู่บ้านหรือกลุ่มบ้านเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอแม่ริม โดยมีหมู่บ้านหรือกลุ่มบ้านขนาดใหญ่อยู่บริเวณบ้านโป่งแยงนอกและโป่งแยงใน

ในทำนองเดียวกันการควบคุมการใช้ที่ดินด้วยพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ได้ให้สิทธิ์แก่กรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่สำคัญในการควบคุมการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทุกแห่งรวมทั้งป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่าในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้ให้สิทธิ์แก่ส่วนราชการและองค์การของรัฐเข้าใช้พื้นที่บางแห่งภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นสถานที่ปฏิบัติงานหรือเพื่อ

แผนที่ 4.5 การใช้ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยสุเทพปี พ.ศ.2510

- แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ
- - - แนวเขตพื้นที่กันออก
- ถนน

1000 500 0 1000 2000 3000 4000
เมตร

- พื้นที่การเกษตร
- พื้นที่ป่าไม้
- หมู่บ้าน

ที่มา : อ้างอิง base map จากแผนที่ RTSD-1 L7017 ระวัง 4747II, RTSD-1 L7017
ระวัง 4746I และ RTSD-1 L7017 ระวัง 4746II

ประโยชน์ของรัฐอย่างอื่นได้โดยให้อธิปไตยโดยการอนุมัติของรัฐมนตรีเป็นผู้ประกาศกำหนดบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ของทางราชการ และหากกระทรวง ทบวง กรม หรือบุคคลอื่นใดประสงค์จะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการในเขตป่าสงวนแห่งชาติต้องยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของท้องที่ที่เขตป่าสงวนแห่งชาตินั้นครอบคลุมอยู่ และต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ในช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นป่าสงวนแห่งชาติมีหน่วยงานของรัฐเป็นจำนวนมากถึง 15 หน่วยงานเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยซึ่งในจำนวน 15 หน่วยงานดังกล่าวมีเพียง 2 หน่วยงานเท่านั้นที่มีวัตถุประสงค์ในเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจัง (ดูตารางที่ 4.1) ส่วนที่เหลือเป็นการใช้ที่ดินเพื่อใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานหรือเพื่อประโยชน์ของรัฐอย่างอื่นทั้งสิ้น

แม้ว่าในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติจะมีได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องขออนุญาตใช้พื้นที่ต่อกรมป่าไม้ เว้นแต่การใช้ประโยชน์ในการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการแต่โดยถ้อยคำในกฎหมายแล้วอธิบดีจะประกาศกำหนดบริเวณเพื่อการใช้ประโยชน์ของทางราชการมิได้ถ้าส่วนราชการหรือองค์การของรัฐมิได้แจ้งความประสงค์ในการขอใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้นจึงอนุมานได้ว่าการที่ส่วนราชการและองค์การของรัฐจะเข้าไปใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติไม่ว่าเพื่อประโยชน์ประการใดต้องขออนุญาตและได้รับอนุมัติจากกรมป่าไม้ก่อนทั้งสิ้น

สำหรับ 15 หน่วยงานที่เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยนั้น มีเพียง 11 หน่วยงานที่ขออนุญาตและได้รับการอนุมัติให้ใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยได้ หน่วยงานดังกล่าวได้แก่หน่วยงานดังแสดงไว้ในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 การได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย

ชื่อหน่วยงาน	ปีที่จัดตั้ง (พ.ศ.)	ปีที่ได้รับ อนุญาต (พ.ศ.) ¹	พื้นที่ (ไร่/งาน/ตร.วา)		ความแตกต่าง (ไร่/งาน/ ตร.วา)
			ที่ได้รับ อนุญาต ¹	ที่ยึดถือและ ครอบครองใน ปัจจุบัน	
1. สถาบันวิจัยและศูนย์ฝึก อบรมการเกษตรแม่ เหิยะ	2509	2509	1,568/0/0	1,293/0/0	-275/0/0
2. สถาบันวิจัยดอยปุย	2509	2509	418/0/0	192/3/ 22.2 ²	-225/0/77.8
3. สถาบันวิจัยลุ่มน้ำห้วย คอกม้า*	2510	2507	628/0/0	628/0/0	0/0/0
4. กองรักษาการณ สภ.ต.ภูฝิงค์	2511	2511	2/0/0	0/1/80	-1/2/20
5. โรงเรียนเจ้าพ่อหลวง อุปถัมภ์ 7	2513	2513	2/2/05	2/2/10	+0/0/05

ตารางที่ 4.13 การได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน	ปีที่จัดตั้ง (พ.ศ.)	ปีที่ได้รับ อนุญาต (พ.ศ.) ¹	พื้นที่ (ไร่/งาน/ตร.วา)		ความแตกต่าง (ไร่/งาน/ ตร.วา)
			ที่ได้รับ อนุญาต ¹	ที่ยึดถือและ ครอบครองใน ปัจจุบัน	
6.สำนักงานเกษตรภาค เหนือ	2515	2517	3,158/0/ 68	3,094/0/ 00	-64/0/68
7.โรงเรียนศรีเนห์รู	2517	2517	12/0/0	7/1/99 ²	-4/2/01
8.หอดูดาว*	2519	2519	0/3/75	4/0/00	+3/0/25
9.กองร้อยถวายความ ปลอดภัย ต.ช.ด.93	2521	2523	15/0/05	15/0/05	0/0/0
10.ค่ายลูกเสือสุเทพ	2521	2521	36/2/35	36/2/35	0/0/0
11.สถานีโทรทัศน์สีกอง ทัพบกช่อง 7	2522	2522	19/3/30	18/0/0	-1/3/30
รวม			5,861/0/ 18	5,291/3/ 51.2	-569/0/66.8

หมายเหตุ : *มีโครงการขยายพื้นที่การใช้ประโยชน์

ที่มา : จากแบบสอบถาม

- 1 จากข้อมูลหน่วยงานที่เข้าทำประโยชน์ในเขตอุทยานแห่งชาติโดยสรุป ส่วน
อุทยานแห่งชาติ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ ตรวจสอบเมื่อวันที่
16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531

- 2 ข้อมูลจากต้นสังกัด

จากตารางจะเห็นว่า มีหน่วยงาน 8 หน่วยงานที่ได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยภายในปีที่จัดตั้ง มี 2 หน่วยงานที่ได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติภายหลังปีที่จัดตั้ง และมี 1 หน่วยงานที่ได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยก่อนปีที่จัดตั้ง พื้นที่ที่หน่วยงานเหล่านี้ขออนุญาตเข้าทำประโยชน์มีรวมกัน 5,861 ไร่ 18 ตารางวา หรือ ร้อยละ 2.55 ของจำนวนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยทั้งหมด โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ที่หน่วยงานเหล่านี้ขออนุญาตใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่ป่าไม้ และเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและพื้นที่หมู่บ้านตามสัดส่วนที่น้อยลงไป (ดูแผนที่ 4.2 ประกอบกับแผนที่ 4.5) หากเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่ยึดถือและครอบครองในปัจจุบันพบว่าพื้นที่ที่ยึดถือและครอบครองในปัจจุบันโดยรวมมีจำนวนพื้นที่น้อยกว่าที่ได้รับอนุญาต กล่าวคือ ปัจจุบันมี 5,291 ไร่ 3 งาน 51.2 ตารางวาหรือร้อยละ 2.30 ของจำนวนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยทั้งหมด เท่ากับว่าน้อยลงไปจากเดิมที่ขออนุญาต 569 ไร่ 66.8 ตารางวาหรือร้อยละ 0.25 ของจำนวนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยทั้งหมด โดยหน่วยงานส่วนใหญ่ได้ยึดถือและครอบครองที่ดินน้อยกว่าที่ได้รับอนุญาต มีเพียง 2 หน่วยงานเท่านั้นที่ยึดถือและครอบครองที่ดินเกินกว่าที่ได้รับอนุญาต และมี 2 หน่วยงานที่มีโครงการขยายพื้นที่การใช้ประโยชน์

นอกจากการที่พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติให้สิทธิแก่ส่วนราชการและองค์การของรัฐเข้าใช้พื้นที่บางแห่งภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้แล้วยังให้สิทธิแก่ส่วนราชการและองค์การของรัฐในการก่อสร้าง แ้วถาง เผาป่า ทำไม้ เก็บหาของป่า หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติได้ภายในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตดังกล่าวหากจำเป็นต้องกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานเพื่อใช้ประโยชน์พื้นที่นั้น นอกจากนั้นการได้รับอนุญาตให้ใช้ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาตินี้ไม่จำเป็นต้องมีกำหนดเวลาสิ้นสุดและสามารถทำเหมืองแร่ได้โดยไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงใด ๆ การกำหนดในลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้การใช้ที่ดินของหน่วยงานเป็นไปอย่างไม่ค่อยสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เท่าที่ควรเพราะทำให้มีการตัดไม้เพื่อการปรับพื้นที่อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ทางด้านการเกษตร เช่น สถานีวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรแม่เหียะ สำนักงานเกษตรภาคเหนือในพื้นที่โครงการ (เปรียบเทียบกับแผนที่ 4.5 กับแผนที่ 3.2) อย่างไรก็ตามมีหลายหน่วยงานที่มีการใช้พื้นที่คุ้มค่าอย่าง

เข้มข้นและมีการตัดไม้ไผ่อย่างมากทั้งนี้เป็นเพราะพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตเป็นพื้นที่ในหมู่บ้านหรือไม่จำเป็นต้องปรับพื้นที่เพื่อการก่อสร้างมากนัก หน่วยงานเหล่านี้ เช่น โรงเรียนศรีเนห์รู กองร้อยถวายเป็นความปลอดภัย ต.ช.ด.93 เป็นต้น และมีที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งว่า พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์เหล่านี้แม้ว่าจะถูกใช้ประโยชน์โดยหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐแต่ก็ยังเป็นพื้นที่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ มีเพียงพื้นที่ของบริเวณโรงเรียนศรีเนห์รูเท่านั้นที่เป็นที่ดินราชพัสดุ

ส่วนอีก 4 หน่วยงานที่ยังไม่ได้รับอนุญาตนั้น จากแบบสอบถามพบว่ามี 3 หน่วยงานที่ขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยแต่ยังมิได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการ หน่วยงานดังกล่าวได้แก่ โรงเรียนสังวาลย์วิทยา สถาบันวิจัยและศูนย์ฝึกอบรมการเกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยน และสวนชินโค่นา

การใช้ที่ดินของทั้ง 4 หน่วยงานข้างต้นภายในพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์อยู่ได้ใช้หลักเกณฑ์เช่นเดียวกันกับที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ และก็เช่นกันกับการใช้ที่ดินของหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ทางการเกษตรมีการตัดไม้เพื่อการปรับแต่งพื้นที่ สร้างอาคารหอประชุมขนาดใหญ่ หรือสิ่งก่อสร้าง มากกว่าหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ประเภทอื่น ๆ

ช่วงที่ 3 ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นอุทยานแห่งชาติ (พ.ศ.2524 ถึง 2536)

ปี พ.ศ.2524 กรมป่าไม้ได้ประกาศให้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 25 (พ.ศ. 2507) ทั้งหมดเป็นอุทยานแห่งชาติตามพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าดอยสุเทพ ในท้องที่ตำบลโป่งแยง ตำบลแม่แรม ตำบลแม่สลา ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม ตำบลบ้านโป่ง ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง และตำบลช้างเผือก ตำบลสุเทพ ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2524 โดยให้เหตุผลของการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกานี้ว่า เนื่องจากป่าดอยสุเทพ ในท้องที่ดังกล่าวข้างต้นมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและมีค่า เช่น ป่าไม้ ของป่า สัตว์ป่านานาชนิด กับมีธรรมชาติที่สวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกห้วยแก้ว น้ำตกมณฑาธาร ยอดดอยปุย เป็นต้น สมควรกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพธรรมชาตินั้นคงอยู่เช่นเดิม มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่อประโยชน์ในการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและเพื่ออำนวยความสะดวกแก่รัฐบาลและประชาชน

ปี พ.ศ. 2525 เขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยได้ถูกประกาศขยายเพิ่มขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาขยายเขตอุทยานแห่งชาติป่าดอยสุเทพ ในท้องที่ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง และตำบลแม่แรม ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่วัง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2525 เขตอุทยานแห่งชาติที่ขยายเพิ่มเติมนี้มีอาณาเขตซ้อนทับบางส่วนกับเขตป่าสงวนแห่งชาติตามกฎกระทรวงฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2507) ด้วย เหตุผลของประกาศพระราชกฤษฎีกาฉบับดังกล่าวนี้คือ ทางราชการประสงค์จะปรับปรุงอุทยานแห่งชาติป่าดอยสุเทพโดยขยายเขตอุทยานให้ครอบคลุมบริเวณน้ำตกแม่สา น้ำตกตาดหมอก-วังฮ้าง น้ำตกตาดหมอกใหม่ และพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารโดยรอบของน้ำตกทั้งสามแห่งเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพธรรมชาติให้คงอยู่เช่นเดิมมิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่อประโยชน์ในการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่รัฐบาลและประชาชน

การประกาศเขตอุทยานแห่งชาติตามพระราชกฤษฎีกาทั้ง 2 ฉบับข้างต้นได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และ 7 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เป็นสำคัญ ดังนั้นการควบคุมการใช้ที่ดินภายในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ถูกประกาศใช้เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น พันธุ์ไม้และของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ ป่าและภูเขาให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่ออำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐบาลและประชาชนตลอดไป

ในพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติได้กล่าวถึงการควบคุมการใช้ที่ดินภายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติไว้ว่า ภายในเขตอุทยานแห่งชาติ ห้ามมิให้บุคคลใด

- (1) ยึดถือและครอบครองที่ดิน รวมตลอดถึงก่อสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า
- (2) เก็บหา นำออกไป ทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายหรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่ง ไม้ ยาง ไม้ น้ำมันสน แร่หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น
- (3) นำสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์
- (4) ทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายหรือทำให้เสื่อมสภาพแก่ดิน หิน

กรวด หรือทราย

(5) เปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมทัน

หรือเหือดแห้ง

(6) ปิดหรือทำให้กีดขวางแก่ทางน้ำหรือทางบก

(7) เก็บหา นำออกไป ทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้

เสื่อมสภาพซึ่งกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว

(8) เก็บ หรือทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายแก่ดอกไม้ ใบไม้ หรือผลไม้

(9) นำยานพาหนะเข้าออกหรือขับขี่ยานพาหนะในทางที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น

วันแต่จะ ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

(10) นำอากาศยานขึ้นลงในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น วันแต่จะ ได้รับอนุญาต

จากพนักงานเจ้าหน้าที่

(11) นำหรือปล่อยปลุกสัตว์เข้าไป

(12) นำสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์พาหนะเข้าไป วันแต่จะได้ปฏิบัติตามระเบียบที่

อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติของรัฐมนตรี

(13) เข้าไปดำเนินกิจการใด ๆ เพื่อหาผลประโยชน์ วันแต่จะ ได้รับอนุญาต

จากพนักงานเจ้าหน้าที่

(14) ปิดประกาศ โฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่าง ๆ

(15) นำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์ หรืออาวุธใด ๆ เข้าไป วันแต่

จะได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามเงื่อนไขซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้อนุญาตนั้นกำหนดไว้

(16) ยิงปืน ทำให้เกิดระเบิดซึ่งวัตถุระเบิด หรือจุดดอกไม้เพลิง

(17) ส่งเสียงอื้อฉาวหรือกระทำการอื่นใดอันเป็นการรบกวน หรือเป็นที่เดือด-

ร้อนรำคาญแก่คนหรือสัตว์

(18) ทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่าง ๆ ในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น

(19) ทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งอาจทำให้เกิดเพลิง

แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการไปเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองและดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ หรือการศึกษา หรือวิจัยทางวิชาการ หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการพัฒนาหรือการพักอาศัยหรือเพื่ออำนวยความสะดวก หรือให้ความรู้แก่ประชาชน สามารถกระทำการตามข้อ (1) ถึง (9) ได้ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมป่าไม้กำหนดโดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ เป็นเหตุให้มีสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่ หรือมีสิ่งอื่นใดในอุทยานแห่งชาติผิดไปจากสภาพเดิม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดทำลายหรือถอนสิ่งนั้น ๆ ออกไปให้พื้นที่อุทยานแห่งชาติหรือทำให้สิ่งนั้น ๆ กลับคืนสู่สภาพเดิมแล้วแต่กรณี ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตาม หรือถ้าไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือเพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายแก่อุทยานแห่งชาติ พนักงานเจ้าหน้าที่จะกระทำการดังกล่าวแล้วแต่อย่างใดอย่างหนึ่งเสียเองก็ได้ตามสมควรแก่กรณี และผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการที่พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการเสียเองนั้น

เห็นได้ว่าการควบคุมการใช้ที่ดินด้วยกฎหมายในบริเวณป่าดอยสุเทพ-ปุย ในช่วงที่สามนี้ยังคงมีความเป็นระบบและเป็นระเบียบอยู่ แต่ลดรายละเอียดในเรื่องการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ที่ดิน โดยบุคคลอื่น อีกทั้งได้กำหนดลักษณะการใช้ที่ดินออกเป็น 3 ประเภทชัดเจนคือ 1) การใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2) การใช้ที่ดินเพื่อการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการ และ 3) การใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ทางการพัฒนาหรือท่องเที่ยว ซึ่งการใช้ที่ดินใน 3 ลักษณะในพื้นที่อุทยานแห่งชาตินี้ต้องเป็นไปตามแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่ง และไม่มีข้อกำหนดให้บุคคลใดสามารถขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติได้ยกเว้นแต่พนักงานเจ้าหน้าที่ (ดูภาคผนวกที่ 13) ที่ปฏิบัติการไปเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองและดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ หรือการศึกษา หรือวิจัยทางวิชาการ หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการพัฒนาหรือการพักอาศัยหรือเพื่ออำนวยความสะดวก หรือให้ความรู้แก่ประชาชน

เหมือนกับในช่วงเวลาอื่น ๆ ที่กรมป่าไม้เป็นผู้มีสิทธิ์ในพื้นที่ป่าดอยสุเทพ-ปุย ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยก็ยังคงเป็นสิทธิ์ของกรมป่าไม้ในการควบคุมการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ให้เป็นไปตามกฎหมายซึ่งในที่นี้คือ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 นอกจากนั้นอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยยังได้มีแผนการจัดการหรือแผนแม่บทเป็นแนวในการจัดการพื้นที่อันเด่นชัดเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติอีกด้วย

อย่างไรก็ตามแม้ว่าในพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 จะมีได้มีการกำหนดให้บุคคลหรือหน่วยงานใดสามารถขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติได้ เหมือนกับพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 แต่ในช่วงเวลาที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นอุทยานแห่งชาติ นี้ก็ยังคงมีหน่วยงานเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินอยู่อีก 4 หน่วยงาน (ดูตารางที่ 4.4) ซึ่งเมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหน่วยงาน ทั้ง 4 แห่ง (ดูตารางที่ 4.1) ประกอบกับวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติแล้วพบว่าหน่วยงานทั้ง 4 หน่วยงานมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับข้อยกเว้นให้ปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติอยู่บ้าง กล่าวคือ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ เพื่อการศึกษา วิจัยทางวิชาการ และเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน แต่ข้อยกเว้นเช่นนี้ใช้กับพนักงานเจ้าหน้าที่เท่านั้น (ดูภาคผนวกที่ 13) ซึ่งหน่วยงานที่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ดำเนินการอยู่ คือ ศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือและโครงการควบคุมไฟป่าภูฝิงค์ ส่วนอีก 2 หน่วยงานมิใช่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ดังนั้นจึงไม่ได้รับข้อยกเว้นให้ปฏิบัติงานในเขตอุทยานแห่งชาติได้ แต่กระนั้นสถานีเครื่องส่งโทรทัศน์ อ.ส.ม.ท. (ช่อง 3 และ ช่อง 9) ก็ได้ดำเนินการขออนุญาตใช้ประโยชน์ที่ดินในปีที่จัดตั้งหน่วยงานนั้นเอง นอกจากนั้นในช่วงเวลานี้ยังมีหน่วยงานอื่นที่ดำเนินการขออนุญาตใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติเพิ่มเติมอีกดังแสดงในตารางที่ 4.14

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ตารางที่ 4.14 การได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตอุทยานแห่งชาติโดยสุเทพ-ปุย

ชื่อหน่วยงาน	ปีที่จัดตั้ง (พ.ศ.)	ปีที่ได้รับ อนุญาต (พ.ศ.) ¹	พื้นที่ (ไร่/งาน/ตร.วา)		ความแตกต่าง (ไร่/งาน/ ตร.วา)
			ที่ได้รับ อนุญาต ¹	ที่ยึดถือและ ครอบครองใน ปัจจุบัน	
1. สถานีวัดความสั่น สะเทือน	2505	2526 ¹	2/0/34 ¹	21/0/00	+18/3/66
2. ศูนย์ควบคุมไฟป่าภาค เหนือและโครงการควบคุม ไฟป่าภูฝาง*	2525	2525	ไม่ระบุ	30/0/00	-
3. สถานีเครื่องส่ง โทรทัศน์ อ.ส.ม.ท. (ช่อง 3 และ 9)	2530	2530 ¹	1/0/00 ¹	1/0/00	0/0/00
รวม			3/0/34	22/0/00 ^{**}	+18/3/66

หมายเหตุ : *โครงการควบคุมไฟป่าภูฝางมีโครงการขยายพื้นที่การใช้ประโยชน์

**ไม่นับรวมพื้นที่ของศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือและโครงการควบคุมไฟป่าภูฝาง

ที่มา : จากแบบสอบถาม

- 1 จากข้อมูลหน่วยงานที่เข้าทำประโยชน์ในเขตอุทยานแห่งชาติโดยสุเทพ ส่วน
อุทยานแห่งชาติ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ ตรวจสอบเมื่อวันที่ 16

พฤศจิกายน พ.ศ. 2531

จากตารางดังกล่าวข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่านอกจากสถานะเครื่องส่งโทรทัศน์ อ.ส.ม.ท. (ช่อง 3 และ ช่อง 9) แล้วยังมีอีก 3 หน่วยงานที่ได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์ที่ดิน ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย โดยมี 3 หน่วยงานที่จัดตั้งในช่วงเวลาที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็น อุทยานแห่งชาติและได้รับอนุญาตภายในปีที่จัดตั้ง ส่วนสถานีวิจัยความชื้นสละเทือกนั้นจัดตั้งตั้งแต่ช่วงที่ ป่าดอยสุเทพ-ปุย เป็นเขตหวงห้ามที่ดินแต่เพียงได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ที่ดินได้ในช่วงที่ป่าดอย สุเทพ-ปุยเป็นอุทยานแห่งชาตินี้เอง นอกจากนั้นยังมีอีก 1 หน่วยงานคือ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวง อุบลรัตน์ 1 ซึ่งจัดตั้งตั้งแต่ช่วงที่ป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นเขตหวงห้ามที่ดินแต่ก็ได้รับอนุญาตให้ใช้ ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าดอยสุเทพ-ปุยได้ซึ่งจากข้อมูลหน่วยงานที่เข้าทำประโยชน์ในเขตอุทยาน แห่งชาติโดยสรุปจากส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ ได้ระบุว่า โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุบลรัตน์ 1 มีรายชื่ออยู่ในจำนวนหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตด้วยแต่ภายในปีที่ แสดงว่าได้รับอนุญาตนั้นมิได้ระบุวัน เดือน ปี หรือจำนวนพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตไว้เลย จึงไม่ อาจทราบได้ว่า ได้รับอนุญาตเมื่อใดและพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตคือเท่าไร ส่วนอีก 1 หน่วยงานนั้นมิ ได้มีการขออนุญาตอย่างเป็นทางการแต่ประการใด

ในแง่ของจำนวนพื้นที่ มีพื้นที่เพียง 3 ไร่ 34 ตารางวาหรือน้อยกว่าร้อยละ 0.003 ของจำนวนพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยที่ถูกอนุญาตให้หน่วยงานของรัฐใช้ประโยชน์ ในขณะที่การยึดถือและครอบครองที่ดินจริงในปัจจุบันมี 22 ไร่หรือร้อยละ 0.01 โดยประมาณของ จำนวนพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย เท่ากับว่าเพิ่มจากจำนวนที่ได้รับอนุญาต 18 ไร่ 3 งาน 66 ตารางวา ซึ่งพื้นที่ที่หน่วยงานทั้ง 4 หน่วยงานยึดถือและครอบครองอยู่ปัจจุบันเป็นพื้นที่ ป่าไม้เป็นส่วนใหญ่โดยมีพื้นที่ใช้ประโยชน์เพื่อการก่อสร้างเพียงเล็กน้อย (ดูแผนที่ 4.3 ประกอบกับ แผนที่ 4.5) เท่านั้น ส่วนศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบ้านแม่สาใหม่ซึ่งใช้พื้นที่ถึง 100 ไร่นั้นมีการ เปิดพื้นที่ทำการเกษตรเป็นบริเวณกว้างเหมือนเช่นหน่วยงานของรัฐอื่นในเขตอุทยานแห่งชาติที่มีวัตถุประสงค์ทางด้านการเกษตร และมี 1 หน่วยงานที่มีโครงการขยายพื้นที่การใช้ประโยชน์

เป็นที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งว่า หน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ที่ดินในเขตอุทยาน แห่งชาติมีสิทธิ์ในการใช้ที่ดินเช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติอุทยาน แห่งชาติหรือไม่ หรือจะมีสิทธิ์เพียงเท่าที่กำหนดไว้ในหนังสือที่แสดงการได้รับอนุญาตซึ่งหากเป็น เช่นนี้จริง การกระทำใด ๆ ในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหนังสืออนุญาตจึง ไม่สามารถกระทำได้

จากลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายที่ควบคุมการใช้ที่ดินในบริเวณป่าดอยสุเทพ-ปุยกับการยึดถือและครอบครองที่ดินโดยหน่วยงานของรัฐระหว่างปี พ.ศ. 2492 ถึง 2536 ดังกล่าวข้างต้นทำให้เห็นว่า การควบคุมการใช้ที่ดินด้วยกฎหมายในพื้นที่ป่าดอยสุเทพ-ปุย ในช่วงแรกยังไม่รัดกุมเลยเพราะมีข้อกำหนดในการควบคุมการใช้ที่ดินน้อยมากแต่หน่วยงานที่เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินก็ยังมีจำนวนน้อยและจำนวนพื้นที่ที่ยึดถือและครอบครองก็น้อยเช่นกัน ในขณะที่ในช่วงเวลาต่อมาข้อกำหนดในการควบคุมการใช้ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติมีมากขึ้นแต่กลับเข้มงวดกับประชาชนทั่วไปและเปิดโอกาสให้หน่วยงานของรัฐเข้าไปขอใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม่ได้โดยสะดวกโดยไม่ใส่ใจกับเหตุผลของการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติเท่าที่ควรทำให้มีหน่วยงานของรัฐเข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นจำนวนมากถึง 15 หน่วยงาน และมีการยึดถือและครอบครองที่ดินถึงเกือบ 6 พันไร่ อีกทั้งมีบางหน่วยงานที่มีการทำงานในลักษณะที่เบียดเบียนและ/หรือสนับสนุนให้มีการเปิดพื้นที่ป่าไม้มากขึ้นอีกด้วยซึ่งดูเหมือนไม่สอดคล้องกับเหตุผลของการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยที่ว่า "จำเป็นต้องรักษาสภาพป่าไม้ ไม้ ของป่า อันเป็นทรัพยากรธรรมชาติไว้และเพื่อประโยชน์ทางอ้อม" ส่วนข้อกำหนดเรื่องการควบคุมการใช้ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาตินั้นมีการระบุชัดว่าให้มีการใช้ที่ดินได้ใน 3 ลักษณะคือ 1) เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2) เพื่อการศึกษา วิจัยทางวิชาการ และ 3) เพื่อการนันทนาการ หรือการท่องเที่ยว โดยมีข้อกำหนดปลีกย่อยอื่นที่รัดกุมพอสมควรและไม่มีการเปิดอิสระให้กับหน่วยงานของรัฐในการขอเข้าไปใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้เหมือนเช่นที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้มีหน่วยงานเป็นจำนวนน้อยที่เข้าไปยึดถือและครอบครองที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติรวมถึงมีการยึดถือและครอบครองที่ดินจำนวนไม่มากอีกด้วย แต่ก็ยังมีบางหน่วยงานที่มีการทำงานในลักษณะที่เบียดเบียนและ/หรือสนับสนุนให้มีการเปิดพื้นที่ป่าไม้เหมือนเช่นบางหน่วยงานที่จัดตั้งในช่วงที่บริเวณป่าดอยสุเทพ-ปุยเป็นป่าสงวนแห่งชาติซึ่งก็ไม่สอดคล้องกับเหตุผลของการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติที่ว่า "เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ตลอดจนสัตว์พันธุ์ ป่า และภูเขาให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป..."